

ISBN 978-83-62258-21-5

Publikacja bezpłatna

www.obserwatorium.up.podlasie.pl

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

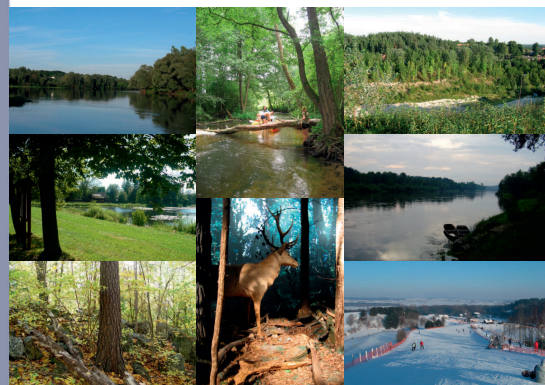
Podlaskie Obserwatorium
Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku

Białystok
2010

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

SEKTOR TURYSTYKI – ANALIZA UCZESTNIKÓW RUCHU TURYSTYCZNEGO

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Sektor turystyki – analiza uczestników ruchu turystycznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY**

ZESPÓŁ AUTORSKI:

Anna Kowalewska - kierownik projektu

dr Ewa Glińska

dr Halina Kiryluk

dr Katarzyna Krot

dr Andrzej Pawluczuk

Norbert Brzostowski

Jolanta Cabaj

Marta Komuda

Hanna Łabęda

WSPÓŁPRACA:

dr Eugenia Panfiluk – w zakresie oceny atrakcyjności województwa podlaskiego

Michał Rębecki – w zakresie badań fokusowych

Fotografie na okładce: A. Pawluczuk, J. Gościk, R. Gędzius

ISBN 978-83-62258-21-5

© COPYRIGHT BY WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY W BIAŁYMSTOKU,
BIAŁYSTOK 2010

Badanie zostało przeprowadzone w ramach projektu:
„PODLASKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
I PROGNOZ GOSPODARCZYCH”

przez

Centrum Wspierania Rozwoju Gospodarczego i Społecznego
im. K. Brzostowskiego
IDEA Management Konsulting Sp. z o.o.

współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 8.1

Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie,
Poddziałania 8.1.4 Przewidywanie zmiany gospodarczej
www.obserwatorium.up.podlasie.pl

DRUK:

Koncept sp z o.o.

15-638 Białystok, ul. Watykańska 13

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

Spis treści

Wstęp	5
<i>Ewa Glińska, Katarzyna Krot, Andrzej Pawluczuk</i>	
1. Atrakcyjność turystyczna województwa podlaskiego	9
<i>Halina Kiryluk</i>	
1.1. Pojęcie atrakcyjności turystycznej	9
1.2. Charakterystyka głównych elementów atrakcyjności turystycznej województwa podlaskiego	9
2. Analiza ruchu turystycznego w województwie podlaskim w świetle danych wtórnych	14
2.1. Definicje i podział ruchu turystycznego	14
<i>Halina Kiryluk</i>	
2.2. Wielkość i struktura ruchu turystycznego w województwie podlaskim w latach 1999- 2009	15
<i>Halina Kiryluk</i>	
2.3. Pożądany profil ruchu turystycznego i oferty turystycznej	19
<i>Norbert Brzostowski</i>	
3. Ocena poziomu jakości usług turystycznych w świetle badań ekspertów	23
<i>Jolanta Cabaj, Hanna Łabęda</i>	
4. Prognoza średnio i długookresowa zmian w ruchu turystycznym w województwie podlaskim	25
<i>Norbert Brzostowski, Jolanta Cabaj, Hanna Łabęda</i>	
4.1 Trendy w turystyce światowej i krajowej	25
4.2. Segmentacja turystów w województwie podlaskim	26
4.3. Podsumowanie	28
5. Sektor turystyki – wnioski z badań	29
<i>Ewa Glińska, Katarzyna Krot, Marta Komuda, Andrzej Pawluczuk</i>	
6. Analiza SWOT sektora turystycznego w województwie podlaskim	47
<i>Norbert Brzostowski, Ewa Glińska, Katarzyna Krot, Halina Kiryluk, Marta Komuda, Andrzej Pawluczuk</i>	

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

7. Rekomendacje	50
<i>Norbert Brzostowski, Ewa Glińska, Anna Kowalewska, Katarzyna Krot</i>	
<i>Halina Kiryluk, Marta Komuda, Andrzej Pawluczuk</i>	
Literatura	56
Wykaz tabel.....	57
Wykaz rysunków.....	57

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

Wstęp

Ewa Glińska, Katarzyna Krot, Andrzej Pawluczuk

Sektor turystyczny jest jednym z kluczowych sektorów gospodarki województwa podlaskiego, które są analizowane w ramach projektu „Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Analiz Gospodarczych”. Ta cenna inicjatywa jest finansowana z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013, Priorytet VIII Regionalne Kadry Gospodarki, Działanie 8.1 Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie, Poddziałanie 8.1.4 Przewidywanie zmiany gospodarczej. Szersze uzasadnienie realizacji tego projektu wiąże się z pomocą decydentom w formułowaniu decyzji strategicznych poprzez badania i analizy dotyczące trendów rozwojowych i prognozowania zmian gospodarczych zachodzących w regionie, upowszechnianie wyników tych badań i analiz oraz związana z nimi wymiana informacji.

Prace zespołu badawczego nad niniejszą analizą sektora turystyki składały się z pięciu faz:

- 1) opracowanie i przygotowanie raportu częściowego w formie raportu metodologicznego,
- 2) wykonanie studiów literaturowych (desk research),
- 3) przeprowadzenie badań pilotażowych,
- 4) przeprowadzenie badań ankietowych i panelu ekspertów,
- 5) opracowanie wyników przeprowadzonych badań i sporządzenie raportu finalnego.

Analiza sektora turystyki objęła zakresem podmiotowym uczestników ruchu turystycznego w województwie podlaskim i z województwa podlaskiego, co oznacza badania mieszkańców województwa oraz turystów spoza województwa i zza zagranicy, wypoczywających w okresie prowadzonych badań na terenie województwa podlaskiego. Szczegółowe cele analizy sektora turystyki obejmowały:

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

Cel 1: Ustalenie poziomu atrakcyjności turystycznej województwa podlaskiego ze wskazaniem jego mocnych i słabych stron, szans i barier rozwojowych.

Cel 2: Ustalenie obecnego i pożądanego profilu uczestników ruchu turystycznego w województwie podlaskim /z województwa podlaskiego.

Cel 3 Ustalenie poświadanych kierunków i możliwości rozszerzenia oferty turystycznej województwa podlaskiego pod kątem zaspokojenia wymagań jej odbiorców .

Cel 4: Ocena poziomu jakości usług turystycznych świadczonych na obszarze województwa podlaskiego .

Cel 5: Przedstawienie prognozy zmian w ruchu turystycznym w województwie podlaskim uwzględniające spodziewaną atrakcyjność turystyczną regionu i profil uczestnika ruchu turystycznego .

Cel 6: Dostarczenie obiektywnych i wyczerpujących informacji, niezbędnych przedsiębiorstwom w procesie kształtowania oferty turystycznej.

Osiągnięcie założonych celów projektu stało się możliwe dzięki zastosowaniu triangulacji metodologicznej, opierającej się na twórczej mieszance metod i technik gromadzenia materiału empirycznego.

Z uwagi na to, że zjawiska zachodzące w analizowanym obszarze badawczym były bardzo złożone, badano je poprzez równoległe użycie różnych metod i technik, w tym:

- analizę danych wtórnych („desk research”);
- zogniskowany wywiad grupowy (FGI);
- bezpośrednie wywiady standaryzowane (face to face);
- ankietę internetową (CAWI).

Zgodnie z wytycznymi zamawiającego analiza sektora turystycznego objęła następujące obszary:

- 1) Atrakcyjność turystyczna województwa podlaskiego – I obszar analizy,**
- 2) Profil uczestnika ruchu turystycznego: w województwie podlaskim/ z województwa podlaskiego – II obszar analizy,**
- 3) Prognoza średnio i długookresowa zmian w ruchu turystycznym – III obszar analizy.**

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

Zestawienie zadań badawczych w ramach projektu oraz metod i technik badawczych w poszczególnych obszarach analizy sektora turystycznego zawierają tabele 1 i 2.

Tabela 1. Zestawienie zadań badawczych w ramach projektu „Analiza kluczowych sektorów województwa podlaskiego – sektor turystyczny”

Lp.	Obszary analizy i zadania badawcze	Etapy
I.	Atrakcyjność turystyczna województwa podlaskiego – I obszar analizy:	
1.1	A. Analiza danych zastanych „desk research”	
1.2	B. Budowa rankingów atrakcyjności turystycznej poszczególnych powiatów województwa podlaskiego	- Sformułowanie listy zmiennych określających atrakcyjność turystyczną - Klasyfikacja powiatów województwa podlaskiego pod względem atrakcyjności turystycznej - Budowa rankingów powiatów województwa podlaskiego
II.	Profil uczestnika ruchu turystycznego w województwie podlaskim i z województwa podlaskiego – II obszar analizy	
2.1	A. Analiza danych zastanych „desk research”	
2.2	B. Badanie ankietowe wśród turystów odwiedzających województwo podlaskie 323 respondentów w 6 punktach woj. podlaskiego	- budowa narzędzia - realizacja badania - kodowanie ankiet - raport
2.3	C. Badanie ankietowe wśród mieszkańców województwa podlaskiego metodą CAWI (podstawowe i uzupełniające) 343 respondentów dobranych w sposób warstwowo-kwotowy	- budowa narzędzia - realizacja badania - kodowanie ankiet - raport
2.4	D. Jakościowe badania terenowe wśród ekspertów z zakresu turystyki i przedstawicieli firm sektora turystycznego – wywiad zogniskowany	- budowa narzędzia - realizacja badania - opracowanie wniosków - raport
III.	Prognoza średnio i długookresowa zmian w ruchu turystycznym – III obszar analizy	
	A. Analiza danych zastanych „desk research”	
	B. Metoda scenariuszowa z uwzględnieniem scenariusza optymistycznego, pesymistycznego i najbardziej prawdopodobnego.	- identyfikacja czynników do scenariuszy, - ocena przez ekspertów.
	Analiza SWOT turystyki w woj. podlaskim Opracowanie rekomendacji dla sektora turystycznego	

Źródło: opracowanie własne.

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

Tabela 2. Zestawienie metod i technik badawczych w poszczególnych obszarach analizy sektora turystycznego

Obszar	Cele	Metody badawcze
I obszar analizy Atrakcyjność turystyczna województwa podlaskiego	Cel 1: Ustalenie poziomu atrakcyjności turystycznej województwa ze wskazaniem jego mocnych i słabych stron, szans i barier rozwojowych	Analiza danych zastanych (desk research) Metody taksonomiczne
II obszar analizy Profil uczestnika ruchu turystycznego w województwie podlaskim i z województwa podlaskiego	Cel 2: Ustalenie obecnego i pożądanego profilu uczestników ruchu turystycznego w województwie podlaskim /z województwa podlaskiego Cel 3: Ustalenie poświadczonych kierunków i możliwości rozszerzenia oferty turystycznej województwa podlaskiego pod kątem zaspokojenia wymagań jej odbiorców. Cel 4: Ocena poziomu jakości usług turystycznych świadczonych na obszarze województwa	Analiza danych zastanych (desk research) Badanie ankietowe wśród turystów odwiedzających województwo podlaskie Badanie ankietowe wśród mieszkańców województwa podlaskiego metodą CAWI Jakościowe badania terenowe wśród ekspertów z zakresu turystyki i przedstawicieli firm sektora turystycznego (wywiad zogniskowany)
III obszar analizy Prognoza średnio i długookresowa zmian w ruchu turystycznym	Cel 5 Przedstawienie prognozy zmian w ruchu turystycznym w województwie uwzględniające spodziewaną atrakcyjność turystyczną regionu i profil uczestnika ruchu turystycznego	Wywiad zogniskowany Metoda scenariuszowa
Opracowanie rekomendacji dla przedsiębiorstw sektora turystycznego	Cel 6 Dostarczenie obiektywnych i wyczerpujących informacji, niezbędnych przedsiębiorstwom w procesie kształtowania oferty turystycznej	Analiza SWOT

Źródło: opracowanie własne.

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

1. Atrakcyjność turystyczna województwa podlaskiego

Halina Kiryluk

1.1. Pojęcie atrakcyjności turystycznej

Atrakcyjność turystyczna jest pojęciem złożonym. Najogólniej określa ona stopień, w jakim obiektywnie istniejące na danym obszarze warunki „przyciągają” turystów¹. W niniejszym raporcie za atrakcyjność turystyczną przyjęto zespół cech i elementów środowiska przyrodniczego, kulturowego oraz zagospodarowania turystycznego obszaru i jego dostępności, które powodują, że dany obszar zaspokaja potrzeby poznawcze, wypoczynkowe, estetyczne i zdrowotne turysty, przy założeniu, że nagromadzenie zasobów i walorów podnosi jego atrakcyjność.

1.2. Charakterystyka głównych elementów atrakcyjności turystycznej województwa podlaskiego

Województwo podlaskie posiada atrakcyjne walory przyrodnicze, które są unikatowe zarówno w skali Polski, Europy, jak i świata. Na jego obszarze znajdują się cztery parki narodowe: Białowiecki, Biebrzański, Narwiański i Wigierski oraz trzy parki krajobrazowe: PK Puszczy Knyszyńskiej, Suwalski PK i Łomżyński PK Doliny Narwi. Obszary i obiekty przyrodniczo cenne objęte ochroną prawną zajmują 645 103,9 ha, co stanowi 32% jego ogólnej powierzchni. Pod tym względem województwo podlaskie zajmuje 7 miejsce w rankingu województw. Wszystkie parki narodowe mają rangę międzynarodową.

Analiza podstawowych walorów przyrodniczych województwa podlaskiego wykazuje, iż posiada ono duży potencjał do kreowania unikatowych i konkurencyjnych produktów turystycznych. Głównym elementem tej

¹ A. Ciechorska (1998), *Jakie czynniki przyrodnicze decydują o atrakcyjności i przydatności turystycznej terenu*, „Aura” nr 4, s. 5.

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

konkurencyjności może być wysoka różnorodność biologiczna. Bogate walory przyrodnicze obszaru, cechujące się dużym stopniem „pierwotności”, pozwalają kreować jego pozytywny wizerunek na rynku międzynarodowym - jako regionu chroniącego „przyrodnicze dziedzictwo Europy”².

Województwo podlaskie cechuje również ogromna różnorodność kulturowa, która znajduje odbicie w działalności ośrodków kultury, sztuki i wytwórczości ludowej. Mieszkają tu wyznawcy różnych religii i przedstawiciele wielu nacji, tworząc tym samym niepowtarzalny klimat województwa. Znajdują się tu ważne obiekty kultu religijnego, takie jak: Bohoniki, Grabarka, Hodyszewo, Kruszyniany, Krypno, Supraśl, Studzieniczna, Różanystok. W podlaskim występuje również najlepiej zachowany w kraju tradycyjny wiejski krajobraz kulturowy.

Województwo podlaskie na tle innych regionów kraju dysponuje jednak małą liczbą obiektów noclegowych turystyki zbiorowego zakwaterowania. W 2009 roku baza ta liczyła 168 obiektów, co stanowiło tylko 2,4% ogółu obiektów noclegowych w Polsce. Wśród obiektów noclegowych obiekty całoroczne stanowią około 68%. Ogółem województwo dysponuje 11424 miejscami noclegowymi (1,88% ogółu miejsc noclegowych w kraju), ale tylko 59,12 % z nich stanowią miejsca noclegowe w obiektach całorocznych. W strukturze obiektów noclegowych zbiorowego zakwaterowania najwięcej jest hoteli (dwu i trzygwiazdkowych) i innych obiektów hotelowych. Baza noclegowa jest nierównomiernie rozmieszczona. Największa liczba obiektów noclegowych zbiorowego zakwaterowania występuje w powiecie augustowskim i grodzkim Białystok, a następnie w powiecie białostockim, suwalskim i hajnowskim.

² Potrzeba promocji różnorodności biologicznej Polski Północno-Wschodniej jako przyrodniczego dziedzictwa Europy została wskazana w zrealizowanym w 2005 roku na zlecenie Departamentu Polityki Ekologicznej Ministerstwa Środowiska projekcie - *Opracowanie koncepcji promocji różnorodności biologicznej i walorów turystycznych Polski na przykładzie Zielonych Płuc Polski*. Praca wykonana na zlecenie Departamentu Polityki Ekologicznej Ministerstwa Środowiska, Fundacja Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych, Białystok 2005.

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

W województwie brakuje tanich miejsc noclegowych: schronisk młodzieżowych, pól biwakowych i kempingowych oraz niski jest ich standard. Istnieje również niedobór obiektów noclegowych całorocznych. Rośnie natomiast liczba gospodarstw agroturystycznych, co stanowi szansę na dodatkowe dochody mieszkańców wsi.

Baza gastronomiczna województwa podlaskiego jest stosunkowo dobrze rozwinięta w głównych ośrodkach miejskich i rejonach turystycznych, natomiast bardzo słabo w pozostałych częściach województwa podlaskiego. Liczba placówek gastronomicznych w województwie wciąż jest jedną z najniższych w kraju. W 2008 roku w obiektach zbiorowego zakwaterowania było ogółem 155 placówek, co stawia województwo podlaskie na XVI pozycji w rankingu województw.

Zatrudnienie w sektorze turystycznym w sekcji H (hotele i restauracje wg PKD 2004) w latach 1999-2008 w województwie podlaskim wzrosło. W 2008 roku pracowało ogółem w tym sektorze 5513 osób, co stanowiło 1,98 % zatrudnienia krajowego. Jest to związane głównie ze wzrostem liczby obiektów gastronomicznych w grupie obiektów ogólnodostępnych, które zaspokajają potrzeby wszystkich mieszkańców. Rozwijają się przede wszystkim pizzerie, kawiarnie oraz punkty gastronomiczne w przy dużych stacjach benzynowych.

Wśród lokali gastronomicznych wciąż niedostateczna jest liczba obiektów kreujących swe produkty w oparciu o dziedzictwo kulinarne regionu oraz obiektów tematycznych.

Dostępność komunikacyjna województwa podlaskiego, podobnie jak i innych województw Polski Wschodniej, jest dużo niższa niż reszty kraju. Istnieją tutaj duże zapóźnienia w rozwoju infrastruktury komunikacyjnej, co wymaga realizacji wielu inwestycji. Długość dróg publicznych o nawierzchni twardej w 2008 roku wyniosła 11 356,9 km, co stanowi tylko 4,35% ogólnej długości tych dróg w całym kraju. Stawia to województwo podlaskie na XIV miejscu w Polsce. Analizując gęstość dróg na 100 km² powierzchni województwa przypada 56,5

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

km długości dróg publicznych o nawierzchni twardej, przy średniej krajowej 83,5 km. To plasuje województwo podlaskie na XV miejscu w kraju.

Województwo podlaskie posiada jednak dobrą dostępność komunikacyjną w aspekcie transgraniczności i powiązań europejskich. Przez jego teren przebiegają istotne szlaki komunikacyjne o międzynarodowym znaczeniu. Województwo podlaskie posiada 11 przejść granicznych: na granicy z Litwą - Budzisko, Ogrodniki, Trakisзки, Berżniki; na granicy z Białorusią - Białowieża, Bobrowniki, Czeremcha, Kuźnica Białostocka, Połowce, Płaska i Siemianówka.

Atrakcyjność turystyczną województwa podlaskiego obniża zły stan infrastruktury komunikacyjnej (zły stan techniczny dróg, niedostateczne oznakowanie, zamykanie lokalnych linii kolejowych, zły stan techniczny dworców PKP, brak obwodnic miast np. Augustowa oraz brak komunikacji lotniczej, mała liczba lokalnych przejść turystycznych). Na poprawę dostępności komunikacyjnej znacząco wpłynąć może budowa lotniska regionalnego (planowana w okolicach Tykocina).

Województwo podlaskie posiada dobrze rozwiniętą sieć szlaków turystycznych, głównie pieszych i rowerowych. Długość szlaków pieszych w 2008 roku wyniosła 3334,7 km, co stanowi 9,58% ogólnej długości szlaków w całym kraju. Pod tym względem podlaskie zajmuje I miejsce w rankingu województw. Średnia długość szlaków na 100 km² powierzchni województwa wynosi 16,5 km³. Najwięcej szlaków pieszych znajduje się w północnej części województwa, w Puszczy Knyszyńskiej oraz w dolinach rzek: Biebrzy, Narwi i Bugu. Zagospodarowanie szlaków turystycznych w regionie jest jednak słabe oraz brakuje systemu powiązań między nimi (wewnątrzregionalnych i zewnętrznych).

W podlaskim występuje znaczna ilość rzek i jezior znakomicie nadających się do uprawiania turystyki wodnej (kajakarskiej - Czarna Hańcza, Biebrza,

³ *Turystyka polska w 2008 roku*. Układ regionalny. Instytut Turystyki, Warszawa 2009, s. 28.

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

Rospuda, Narew, Supraśl, Pisa i na kanale Augustowskim; żeglarskiej - Wigry, Necko, Białe, Kanał Augustowski).

Na terenie województwa podlaskiego w 2008 roku funkcjonowało 29 placówek muzealnych oraz kilkadziesiąt mniejszych izb regionalnych. Pod tym względem województwo podlaskie zajmuje X pozycję w rankingu województw, gdyż placówki te stanowią tylko 3,9% ogółu obiektów w kraju.

Usługi kulturalne dla specyficznych grup turystów oferują instytucje największych miast, w głównie Filharmonia Białostocka, Teatr Dramatyczny i Teatr Lalek w Białymstoku, Dom Środowisk Twórczych w Łomży, Regionalny Ośrodek Kultury i Sztuki w Suwałkach, Ośrodek Pogranicze w Sejnach, Muzeum Rolnictwa w Ciechanowcu, Dom Pracy Twórczej w Wigrach. Placówki kulturalne i rozrywkowe organizują różne imprezy promujące miejscowości turystyczne, które powinny być rozwijane i jeszcze bardziej promowane.

W ostatnich latach w województwie podlaskim rozwija się baza sportowo-rekreacyjna, powstają między innymi nowe pływanie, czy korty tenisowe. Funkcjonują też wyciągi nart wodnych (Augustów), czy też wyciągi narciarskie w Ogrodniczkach, Suwałkach, Szelmencie. W 2009 roku, według danych Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej, czynnych było 39 kąpielisk, z czego najwięcej w powiecie białostockim, augustowskim i grajewskim. Wciąż niedostateczna jest jednak liczba wypożyczalni sprzętów turystycznych.

W województwie podlaskim brakuje również zintegrowanego systemu informacji turystycznej, choć podjęto wiele działań w tym kierunku. Funkcjonuje między innymi platforma „Turystyczne Wrota”, która poprawiła dostępność dla turystów do informacji na temat atrakcyjności regionu. W 2010 roku Podlaska Regionalna Organizacja Turystyczna przeprowadziła certyfikację punktów informacji turystycznej, aby zapewnić odpowiednią obsługę turystów przez jednostki informacji turystycznej i tworzyć krajową sieć standaryzowanych jednostek informacji turystycznej współpracujących na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym. Najwyższą, czwartą kategorię uzyskały dwa punkty,

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

trzecią – sześć punktów, drugą - osiem i pierwszą – dwa punkty.

W województwie podlaskim w 2009 roku funkcjonowało 79 biur podróży. Ich udział w ogólnej liczbie krajowych biur podróży stanowi tylko 2,67%. W strukturze podmiotów regionalnych dominują organizatorzy turystyki. Najwięcej organizatorów i pośredników turystycznych w województwie podlaskim zlokalizowanych jest w powiatach grodzkich (łącznie ponad 61 %).

Województwo podlaskie wymaga jeszcze wielu inwestycji infrastrukturalnych podnoszących jego atrakcyjność. Dotyczy to nie tylko poprawy dostępności komunikacyjnej, ale również dywersyfikacji oferty turystycznej. Potrzebne są inwestycje w rozbudowę bazy noclegowej regionu, bazy gastronomicznej oraz innej infrastruktury turystycznej, w tym podejmowanie przedsięwzięć związanych z rozwojem turystyki leczniczo-wypoczynkowej. Potrzebny jest także rozwój i modernizacja infrastruktury sportowo-rekreacyjnej służącej rozwojowi aktywnych form turystyki.

2. Analiza ruchu turystycznego w województwie podlaskim w świetle danych wtórnych

2.1. Definicje i podział ruchu turystycznego

Halina Kiryluk

Ruch turystyczny definiowany jest jako „zjawisko o charakterze społeczno-ekonomicznym, którego istota polega na podróżach podejmowanych dla realizacji celów rekreacyjnych, poznawczych, zdrowotnych i rozrywkowych”⁴. Jest on związany z czasowym i dobrowolnym opuszczeniem miejsca stałego zamieszkania. Uczestnikami ruchu turystycznego są turyści. Przez „turystę” rozumie się „osobę, która podróżuje do innej miejscowości poza swoim stałym miejscem pobytu na okres nie przekraczający 12 miesięcy, dla której celem

⁴ *Kompendium wiedzy o turystyce*, (red.) G. Gołębowski (2002), PWN, Warszawa-Poznań, s. 26.

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

podróży nie jest podjęcie stałej pracy w odwiedzanej miejscowości i która korzysta z noclegu przynajmniej przez jedną noc”⁵.

2.2. Wielkość i struktura ruchu turystycznego w województwie podlaskim w latach 1999- 2009

Halina Kiryluk

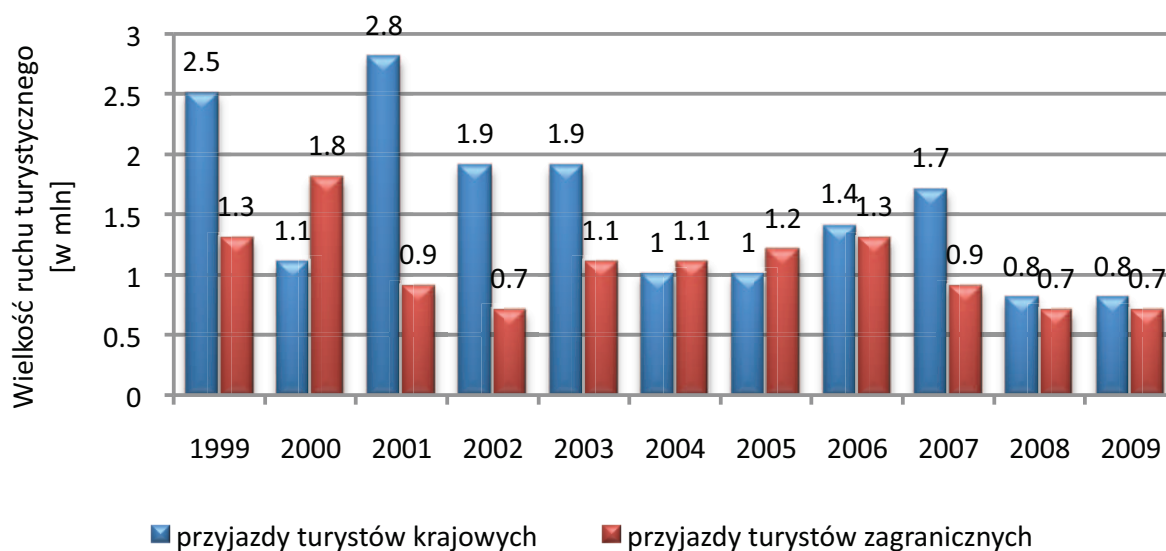
W 2009 roku województwo podlaskie, według danych Instytutu Turystyki, odwiedziło ogółem 1,5 mln turystów, z czego 0,8 mln stanowiły przyjazdy turystów krajowych (53,3%), zaś 0,7 mln (46,7%) - przyjazdy turystów zagranicznych. W roku 2008 ruch ten kształtował się na tym samym poziomie. Analizując jednak ostatnie dziesięciolecie należy zauważyć spadek przyjazdów turystów do województwa podlaskiego, zarówno krajowych, jak i zagranicznych. W porównaniu do roku 1999 spadek ten wynosi ok. 60%, a w porównaniu do 2000 roku – ok. 48%.

Prognozy Instytutu Turystyki przewidują, że tendencja spadkowa ruchu turystycznego w Polsce w 2010 roku zostanie już zahamowana i w najbliższych latach następować będzie niewielki wzrost w zakresie przyjazdów turystów krajowych i nieco większy w zakresie przyjazdów turystów zagranicznych. Przyjmując, że podobne tendencje będą zachodziły również w województwie podlaskim należy spodziewać się niewielkiego wzrostu ruchu turystycznego krajowego i zagranicznego w przyszłych latach. Przyczynić się do tego może realizacja przedsięwzięć zwiększających atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej.

⁵ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych (tekst jednolity - Dz. U. z 2004 r., nr 223, poz. 2268).

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- DEKTOR TURYSTYKI

Rysunek 1. Przyjazdy turystów krajowych i zagranicznych do województwa podlaskiego w latach 1999-2009 (w mln)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Instytutu Turystyki.

Spadek przyjazdów turystów krajowych do województwa podlaskiego w 2004 roku był związany między innymi z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej i otwarciem jej granic dla krajów członkowskich. Ułatwiło to wyjazdy Polaków za granicę. W przyjazdach turystów zagranicznych duży spadek nastąpił natomiast w 2007 roku i wynikał z włączenia Polski do strefy Schengen. Uszczelnienie wschodniej granicy spowodowało spadek przyjazdów turystów z krajów nie należących do UE.

Województwo podlaskie, pod względem ruchu turystycznego, plasuje się obecnie w rankingu województw na dalekich pozycjach. W 2009 roku ruch turystyczny w regionie stanowił zaledwie 3,46% ruchu turystycznego w Polsce, przy czym udział województwa podlaskiego w ruchu krajowym wynosił tylko 2,55%, zaś w przyjazdach turystów zagranicznych 5,88%. Jednak wskaźnik przyjazdów turystów zagranicznych na 10 tys. mieszkańców jest jednym z najwyższych w kraju.

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

Analizując przyjazdy turystów krajowych do województwa podlaskiego pod względem długości pobytów należy zauważyć, że w latach 1999-2003 oraz 2006-2007 zdecydowanie przeważały przyjazdy krótkookresowe. W 2009 roku udział przyjazdów krótkookresowych i długookresowych ukształtował się na tym samym poziomie. Średnia długość pobytu turystów krajowych na terenie województwa podlaskiego w 2008 roku przy przyjazdach długookresowych wyniosła 6,1 noclegów, natomiast przy przyjazdach krótkookresowych – 1,7 noclegów.

Najczęstszym celem przyjazdów turystów krajowych do województwa podlaskiego w 2008 roku, według danych Instytutu Turystyki, były odwiedziny u krewnych i znajomych. Wśród turystów zagranicznych głównym celem przyjazdów do województwa podlaskiego w 2008 roku były interesy (przede wszystkim związane ze środkami transportu) - 24% oraz turystyka i wypoczynek - 21%. Odwiedziny u krewnych i znajomych miały taki sam udział jak zakupy – stanowiły po 15%, tranzyt - 7%, zaś inne cele - 18%⁶.

Ruch turystyczny w województwie podlaskim cechuje sezonowość przyjazdów. W 2008 roku najwięcej turystów krajowych przyjechało latem (39%). Liczba przyjazdów wiosną i zimą jest zbliżona i wynosiła odpowiednio 23% i 24%. Najmniej przyjazdów odbywa się jesienią - tylko 14%. Sytuacja ta wynika z istniejących warunków klimatyczno-pogodowych. Dominującą formą jest zatem letnia turystyka wypoczynkowa (krótko- i długookresowa). Oprócz krótkiego sezonu turystycznego niekorzystna jest również koncentracja ruchu turystycznego na najatrakcyjniejszych obszarach.

Struktura przyjazdów do województwa podlaskiego ze względu na sposób organizacji podróży niestety nie jest korzystna dla podmiotów branży turystycznej. W 2008 roku w przyjazdach turystów krajowych tylko 5% stanowiły przyjazdy zorganizowane (przez biura podróży, zakłady pracy, szkoły), natomiast aż 95% było zorganizowanych samodzielnie. W przyjazdach turystów zagranicznych

⁶ *Turystyka polska w 2008 roku. Układ regionalny*, Instytut Turystyki, Warszawa 2009, s. 118.

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

przyjazdy zorganizowane całkowicie przez biura podróży stanowiły 5%, a częściowo zorganizowane przez biura podróży - 18%. Samodzielnie zorganizowano natomiast 77% przyjazdów.

W 2008 roku najwięcej turystów zagranicznych przyjechało do województwa podlaskiego z Białorusi (270 tys.) i Litwy (120 tys.). Na następnych pozycjach uplasowali się turyści z Niemiec (60 tys.), Łotwy (60 tys.) i Rosji (40 tys.). Białorusini, Rosjanie i Ukraińcy stanowili ogółem 45,71% wszystkich przyjazdów turystów zagranicznych, Litwini -17,14%, a Niemcy i Łotysze – po około 8,57%. Udział przyjazdów spoza Europy jest niewielki i kształtuje się na poziomie niecałych 3%. Przyjazdy turystów do województwa podlaskiego stanowiły 5,4% ogółu wszystkich przyjazdów turystów zagranicznych do Polski. Zdecydowana większość (aż 80%) turystów zagranicznych przyjeżdżających do województwa podlaskiego korzysta od 1 do 3 noclegów.

W województwie podlaskim przeciętne wydatki turystów zagranicznych na osobę należą do jednych z najniższych w kraju. W 2008 roku wynosiły one 301 USD i kształtowały się poniżej średniej krajowej, która wynosiła 410 USD.

W 2009 roku na terenie województwa podlaskiego z obiektów noclegowych turystyki skorzystało ogółem 437 853 turystów, z czego 15,73% stanowili turyści zagraniczni. Turyści korzystający z noclegów w województwie stanowią tylko 2,26% wszystkich turystów korzystających z bazy noclegowej w Polsce. Ogółem w województwie udzielono 862 916 noclegów, co stanowi tylko 1,57% liczby wszystkich noclegów udzielonych w kraju. Stopień wykorzystania bazy noclegowej w regionie wyniósł tylko 29%, czyli ukształtował się poniżej poziomu średniej krajowej (35,7%).

Biorąc pod uwagę strukturę wykorzystywanych obiektów noclegowych w 2009 roku w województwie podlaskim najwięcej turystów skorzystało z hoteli (ok. 40%) i innych obiektów hotelowych (21,8%). Najwyższy wskaźnik wykorzystania miejsc noclegowych jest w zakładach uzdrowiskowych (86,6%), ośrodkach kolonijnych (66,5%) oraz motelach (64,8%). W hotelach wskaźnik ten

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

wynosi natomiast 37% i najwyższy jest w przypadku hoteli dwugwiazdkowych (46,6%). Najniższy wskaźnik wykorzystania miejsc noclegowych (poniżej 20%) występuje w schroniskach (14,5%), pensjonatach (17,3%), szkolnych schroniskach młodzieżowych (18%) oraz ośrodkach szkoleniowo-wypoczynkowych (19,3%).

Zwiększenie zainteresowania turystów przyjazdami do województwa podlaskiego wymaga podjęcia wielu działań na rzecz podniesienia atrakcyjności turystycznej regionu oraz jego promocji.

2.3. Pożądany profil ruchu turystycznego i oferty turystycznej

Norbert Brzostowski

W niniejszym podrozdziale zaprezentowano pożądany profil ruchu turystycznego i oferty turystycznej wynikający z dotychczas zrealizowanych badań i analiz oraz zawarty w dokumentach dotyczących rozwoju regionu.

Dokumenty strategiczne różnego szczebla (lokalne, regionalne i krajowe) o charakterze strategicznym i programowym oraz przeprowadzone audyty i analizy w sektorze turystycznym określają województwo podlaskie jako region o dużym potencjale turystycznym z unikalnymi zasobami przyrodniczymi i bogatym dziedzictwem kulturowo-historycznym. Te dwa obszary stanowią głównie podstawę do określenia pożądanego, wg aktualnych danych, profilu ruchu turystycznego i kierunków rozwoju oferty turystycznej.

W tabeli ujęto główne formy turystyki i odpowiadające im atrakcje turystyczne wraz z charakterystyką głównych grup docelowych, zidentyfikowane w dokumentach planistycznych różnego szczebla, jako kierunkowe dla rozwoju turystyki na Podlasiu.

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

Tabela 3. Główne formy turystyki w województwie wg dokumentów planistycznych samorządów podlaskich

Formy turystyki	Atrakcje turystyczne	Główne grupy docelowe i ich cechy/rynek
Turystyka przyrodnicza	Bogactwo flory i fauny Obszary chronione Szlaki piesze, rowerowe, wodne	Turyści krajowi i zagraniczni.
Turystyka wodna	Żeglarstwo, szlaki kajakowe, spływy tratwami, gondole, sporty motorowodne	Ruch turystyczny o charakterze sezonowym. Turyści z województwa, głównie wypoczynek sobotnio-niedzielny. Turyści spoza regionu – turystyka pobytowa 4-7 dni.
Turystyka konna	Szlaki konne, nauka jazdy konno, zawody sportowe	Turyści krajowi i zagraniczni, młodzież.
Turystyka uzdrowiskowa i medyczna	Centra przyrodolecznictwa SPA & Wellness Sanatoria Szpitale Specjalistyczne kliniki	Turyści krajowi i zagraniczni, w szczególności rynek niemiecki i rosyjski.
Zimowa	Trasy biegowe i zjazdowe Szkółki narciarskie i wypożyczalnie sprzętu narciarskiego; Malownicze krajobrazy Zamarzające jeziora Kuligi	Ruch turystyczny o charakterze sezonowym. Turyści z województwa, głównie wypoczynek sobotnio-niedzielny. Turyści spoza regionu – turystyka pobytowa 4-7 dni.
Agroturystyka	Ekoturystyka, agroturystyka rodzinna	Turyści krajowi i zagraniczni, osoby aktywne zawodowo.
Turystyka historyczna	Zabytki, obszary i miejsca wydarzeń historycznych, stanowiska archeologiczne, postacie historyczne.	Turyści krajowi i zagraniczni.

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

Turystyka etniczno-religijna	Obiekty i wydarzenia związane z religią rzymsko – katolicką, prawosławną, Islamem, kulturą żydowską. Kultura duchowa i materialna; mniejszości etnicznych i religijnych: Białorusini, Ukraińcy, Litwini, Tatarzy, Rosjanie, Żydzi.	Turyści krajowi i zagraniczni, w szczególności rynek UE, USA, Izrael, Białoruś, Rosja, Litwa. Turystyka grupowa i indywidualna.
Turystyka sentymentalna	Pobyt w miejscu pochodzenia, spotkania po latach ze znajomymi z lat szkolnych, uczelnianych.	Turyści krajowi i zagraniczni, w szczególności rynek UE, USA, Izrael. Turystyka krajowa grupowa i indywidualna.
Turystyka transgraniczna	Szlaki turystyczne na pograniczu Polska-Białoruś, Polska – Litwa: piesze, rowerowe, wodne.	Mieszkańcy obszarów przygranicznych. Turyści zagraniczni.
Turystyka biznesowa	Imprezy integracyjne firm, konferencje, seminaria, szkolenia.	Turyści krajowi i zagraniczni, osoby aktywne zawodowo.
Turystyka zainteresowań	Różnorodne atrakcje wykorzystujące naturalny potencjał regionu.	Specjaliści, naukowcy, artyści, studenci odpowiednich kierunków studiów, pasjonaci z kraju i zagranicy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentów planistycznych.

Nakreślone w dokumentach planistycznych główne formy turystyki i kierunki rozwoju oferty turystycznej są zbieżne z głównymi trendami rozwoju turystyki światowej i krajowej. Zaplanowane rozszerzenie oferty wynika z potencjału regionu i jest prawdopodobne, uwzględniając niewykorzystane jeszcze, a już istniejące możliwości i kolejne inwestycje.

Większość dokumentów zawiera plany rozwoju aktualnej oferty w oparciu o bogactwo przyrodnicze i kulturowe regionu podkreślając konieczność wydłużenia sezonu turystycznego i rozwój turystyki biznesowej oraz agroturystyki.

W większości dokumentów planistycznych zabrakło jednak wyraźnego odniesienia do zupełnie nowych trendów związanych z turystyką artystyczną, edukacyjną, czy też do integrowania przyrody, kultury, sztuki i nauki oraz

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

rozwoju niszowych form turystyki związanych z dość specyficznymi zainteresowaniami potencjalnych turystów.

Dokumenty planistyczne szczebla wojewódzkiego posiadają jednak stosowne odniesienia do w/w aspektów rozwoju turystyki. Uwzględniając fakt, iż to one stanowią główny wyznacznik rozwoju kierunków i oferty turystycznej w województwie należy ocenić pożądaną profil oferty turystycznej jako spójny z aktualną ofertą i potencjałem regionu oraz zbieżny z aktualnymi trendami światowymi i krajowymi.

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

3. Ocena poziomu jakości usług turystycznych w świetle badań ekspertów

Jolanta Cabaj, Hanna Łabęda

W wyniku przeprowadzonych badań, powstały analizy eksperckie określające zestaw kryteriów oceny jakości usług turystycznych świadczonych w województwie podlaskim obejmujący 20 czynników uporządkowanych wg wag (czyli znaczenia dla ogólnej percepcji jakości usług turystycznych zgodnie z opiniami ekspertów). Zidentyfikowanym kryteriom przypisano oceny wynikające z wiedzy ekspertów (tabela 4).

Tabela 4. Karta wyników badań eksperckich pt. Kryteria oceny jakości usług turystycznych w województwie podlaskim

Lp.	Proponowane kryteria oceny jakości usług turystycznych w woj.	Ważność kryterium (1-5)	Ocena danego kryterium w odniesieniu do usług turystycznych w województwie podlaskim (1-5)
1	Obsługa w językach obcych*	5	2
2	Pamiątki regionalne	4	2
3	Informacja turystyczna (sieć punktów informacyjnych)	4,5	3
4	Internet (serwisy turystyczne WWW)	5	3
5	Konkurencyjna cena	4	3
6	Promocja regionu w kraju i na świecie	4	3
7	Usługi transportowe, dojazd do atrakcji (czas i jakość)	4	3
8	Baza noclegowa (w tym hotelowa - standard i jakość bazy)	4,33	3,33

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

9	Dostępność komunikacyjna regionu (trasy dojazdowe, połączenia kolejowe i lotnicze)	4,33	3,33
10	Baza gastronomiczna, kuchnia regionalna	4	3,5
11	Obsługa ruchu turystycznego (profesjonalna kadra: przewodnicy, kadra punktów informacyjnych, obsługa w językach obcych etc)	4,66	3,66
12	Materiały informacyjno-promocyjne dostępne w punktach informacyjnych i miejscach turystycznie atrakcyjnych	4,5	4
13	Obiekty do zwiedzania	4	4
14	Oferta kulturalno-rozrywkowa	4	4
15	Oznakowanie tras turystycznych	5	4
16	Różnorodność form spędzania czasu	5	4
17	Bezpieczeństwo	5	5
18	Czystość	4	5
19	Wypożyczalnie sprzętu turystycznego	4	5
20	Życzliwość mieszkańców w stosunku do turystów	5	5

* Obsługa w językach obcych składająca się na kryterium „Obsługa ruchu turystycznego” została wyodrębniona jako osobne kryterium ze względu na bardzo wysoką wagę tego kryterium.

Podsumowując, województwo podlaskie charakteryzuje się bogactwem walorów naturalnych (flory i fauny), wielokulturowością (m.in. film, muzyka, kulinaria, stroje, teatr,) oraz licznymi atrakcjami kulturowymi i przyrodniczymi, a także różnorodnością form spędzania wolnego czasu. Eksperci najwyżej ocenili gościnność mieszkańców, imprezy kulturalno-rozrywkowe, atmosferę regionu oraz czystość na ulicach. Z pewnością słabą stroną województwa jest brak rozwiniętej infrastruktury turystycznej, w tym także komunikacyjnej zarówno w ocenie ekspertów, jak i respondentów uczestniczących w badaniu ankietowym.

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

4. Prognoza średnio i długookresowa zmian w ruchu turystycznym w województwie podlaskim

Norbert Brzostowski, Jolanta Cabaj, Hanna Łabęda

4.1 Trendy w turystyce światowej i krajowej

Trendy w turystyce zdeterminowane są wieloma czynnikami: demograficznymi, środowiskowymi, makroekonomicznymi, politycznymi, modami, stylem życia i innymi. Na podstawie danych literaturowych i analiz zidentyfikowano aktualne trendy istotne z punktu widzenia rozwoju turystyki^{7,8,9}:

- skrócenie czasu przeznaczonego na wypoczynek i podróże,
- wyjazdy częstsze i krótsze kosztem długiego urlopu,
- wzrost liczby osób samotnych,
- wzrost liczby małżeństw bezdzietnych,
- wzrost skłonności do wydania większej sumy pieniędzy na podróż w pełni zorganizowaną w zamian za oszczędność czasu,
- wzrost efektywnego spędzania czasu wolnego, nastawienie na rozwój hobby, edukację, naukę,
- zwiększająca się dbałość o zdrowie i jej wpływ na wzrost popytu na wypoczynek w ośrodkach typu SPA i wellness,
- wzrost zainteresowania turystyką kulturową, historyczną, artystyczną,
- wzrost popularności turystyki aktywnej,
- wzrost popytu na indywidualne podróże, oryginalną, nietypową turystykę,
- wzrost popytu na turystykę ekstremalną,

⁷ Rada Ministrów RP (2008), Kierunki rozwoju turystyki do 2015 roku, Ministerstwo Sportu i Turystyki, s.9-10.

⁸ PART S.A. (2007), Program rozwoju turystyki w województwie łódzkim na lata 2007 – 2020, Warszawa – Łódź, s.132-134.

⁹ Polska Agencja Rozwoju Turystyki S.A. (2006), Trendy w turystyce, Szczyrk-Brenna, 23-24 października 2006 r.

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

- wzrost zapotrzebowania na ekoturystykę,
- wzrost znaczenia dostępności komunikacyjnej przy wyborze kierunków wyjazdów,
- wzrost liczby osób w najwyższych grupach wiekowych o coraz wyższych dochodach,
- coraz wyższy udział wydatków na zakupy i rozrywkę w czasie wyjazdów,
- wzrost zainteresowania jakością usług,
- wzrost udziału wydatków na usługi kulturalno-rekreacyjne,
- wzrost wyjazdów weekendowych i beznoclegowych wyjazdów do centrów handlowych i rozrywkowych,
- wyższy poziom zainteresowania imprezami zimowymi,
- wzrost popularności turystyki związanej z dziedzictwem kulturowym i przyrodniczym - integrowanie kultury, natury oraz sztuki.

Powyższe trendy istotne dla rozwoju turystyki w województwie podlaskim uwzględniono w konstruowaniu scenariuszy rozwoju, w analizie SWOT i w rekomendacjach dla podmiotów sektora turystycznego.

4.2. Segmentacja turystów w województwie podlaskim

Eksperti wyróżnili różne kategorie turystów korzystających z oferty turystycznej województwa. Celem segmentacji było ustalenie głównych grup turystów odwiedzających region, zidentyfikowanie ich potrzeb i wyodrębnienie segmentów. Segmentacja jest bazą do tworzenia adekwatnej oferty turystycznej oraz umożliwia opracowanie scenariuszy rozwoju turystyki w regionie tj. strategicznej wizji rozwoju turystycznego województwa podlaskiego.

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

Turyści Krajowi

Indywidualni:

- single
- pary
- rodziny
- seniorzy

Grupowi:

- grupy szkolne
- grupy biznesowe (zakłady pracy)
- grupy specjalistyczne:
- rowery
- ornitolodzy
- religijne, pielgrzymkowe
- historyczno-kulturowe

Potrzeby:

- Kontakt z przyrodą
- Aktywne zwiedzanie
- Aktywna turystyka w obszarze przyrodniczym
- Poznanie odmienności kulturowo-religijnej
- Potrzeby kulinarne
- Rozsądna cena
- Wiedza historyczna
- Dobra obsługa przez przewodników

Turyści Zagraniczni

Indywidualni:

- seniorzy
- studenci
- specjaliści przyrodniczy

Grupowi:

- grupy seniorów
- grupy studentów
- grupy narodowościowe:

Izrael, Niemcy, Holandia, Francja, Skandynawia, Wschód (Litwa, Białoruś, Rosja, Ukraina)

Potrzeby:

- Kontakt z przyrodą
- Aktywne zwiedzanie
- Aktywna turystyka w obszarze przyrodniczym
- Poznanie odmienności kulturowo-religijnej
- Potrzeby kulinarne
- Dobry standard hotelu za konkurencyjną cenę
- Dobra obsługa przez przewodników w językach obcych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

4.3. Podsumowanie

Do mocnych stron sektora turystycznego województwa podlaskiego, w kontekście przeprowadzonych badań wśród turystów oraz przeprowadzonego badania fokusowego, należą walory krajobrazowe, kulturowe i przyrodnicze, różnorodność form spędzania wolnego czasu, atrakcyjna oferta kulturalno-rozrywkowa, wielokulturowość (m.in. film, muzyka, kulinaria, stroje, teatr) oraz atmosfera i gościnność mieszkańców.

Słabą stroną natomiast jest brak rozwiniętej infrastruktury turystycznej oraz mało konkurencyjne ceny.

Głównym problemem zdefiniowanym przez ekspertów jest zbyt mała liczba inwestorów i inwestycji oraz problemy kadrowe związane z obsługą ruchu turystycznego. Mimo to eksperci wypracowali najbardziej prawdopodobny scenariusz rozwoju sektora turystycznego w województwie podlaskim, zgodnie z którym region ma szansę zostać jednym z kluczowych miejsc wypoczynku w Polsce kreując wizerunek województwa podlaskiego jako „Krainy Gościnności”, gdzie napływają turyści z Europy i świata. Scenariusz ten zakłada przyciągnięcie inwestorów oraz realizację inwestycji w bazę sportowo-rekreacyjną, wykreowanie nowych produktów turystycznych (atrakcje, centra turystyczne) oraz zmianę wizerunku województwa podlaskiego jako regionu łatwo dostępnego komunikacyjnie, otwartego, z dobrą zróżnicowaną bazą noclegowo-gastronomiczną.

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

5. Sektor turystyki – wnioski z badań

Ewa Glińska, Katarzyna Krot, Marta Komuda, Andrzej Pawluczuk

Badania zrealizowane na potrzeby niniejszego opracowania przyczyniły się do osiągnięcia założonych celów 1-5 analizy sektora turystyki w województwie podlaskim.

Cel 1: Ustalenie poziomu atrakcyjności turystycznej województwa podlaskiego ze wskazaniem jego mocnych i słabych stron, szans i barier rozwojowych został zrealizowany jako efekt analiz danych zastanych, jak też wyników badań ankietowanych turystów i wyników badań eksperckich. Użyteczne w osiągnięciu tego celu były także wyniki analizy SWOT sektora turystyki w województwie podlaskim.

Analiza dotychczas stosowanych metod oceny atrakcyjności turystycznej wykazała, że jest to problematyka bardzo złożona i nie ma jednoznacznych wskazań, jakie zmienne i wskaźniki powinny zostać przyjęte do badań. Analiza ta wykazała również, że obok ocen ogólnej atrakcyjności turystycznej obszarów szczególną wartość mają analizy cząstkowe - obejmujące poszczególne kategorie zmiennych i wskaźników, odnoszone z jednej strony do sfery podażowej turystyki (określające potencjalną atrakcyjność obszaru dla turystów i inwestorów), z drugiej zaś strony do sfery popytowej (mierzące faktyczną „siłę przyciągania” turystów przez dany obszar).

Przeprowadzona analiza podstawowych elementów atrakcyjności turystycznej województwa podlaskiego wykazała, że województwo cechuje przede wszystkim bardzo duża atrakcyjność turystyczna pod względem zasobów i walorów przyrodniczych. Głównym elementem tej atrakcyjności jest wysoka różnorodność biologiczna na poziomie krajobrazowym, ekosystemowym oraz gatunkowym występująca w parkach narodowych i krajobrazowych. Pozwala ona na kreowanie unikatowych i konkurencyjnych produktów turystycznych, na które,

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

w świetle tendencji zachodzących na rynku europejskim w sferze potrzeb i preferencji turystycznych, popyt będzie w przyszłości wzrastał. Województwo podlaskie posiada również bogate dziedzictwo historyczne i kulturowe, w tym bogate tradycje kulinarne. Również obecność obiektów kultu religijnego wielu wyznań wyróżnia województwo podlaskie na tle innych województw w kraju. Jest to jednak w dużym stopniu potencjał (podobnie jak zasoby przyrodnicze) w niedostatecznym stopniu wykorzystywany. Pomimo dość bogatej oferty produktów turystycznych w regionie wciąż potrzebne jest kreowanie na bazie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego nowych produktów (zwłaszcza sieciowych), bądź promocja istniejących.

Analiza głównych elementów zagospodarowania turystycznego województwa podlaskiego wykazała, że region w porównaniu do innych województw w kraju posiada stosunkowo ubogą bazę noclegową obiektów zbiorowego zakwaterowania, których atrakcyjność dodatkowo obniża niski standard, czy sezonowość, natomiast dość atrakcyjna jest baza agroturystyczna, która wciąż się rozwija. Wśród lokali gastronomicznych niedostateczna jest liczba obiektów oferujących produkty kulinarne regionu oraz obiektów tematycznych. Atrakcyjność turystyczną województwa można podnieść poprzez wybudowanie dużego obiektu, który mogłyby pełnić rolę centrum konferencyjnego, czy realizację inwestycji w bazę sanatoryjno-uzdrowiskową w Supraślu. Głównym elementem obniżającym atrakcyjność turystyczną województwa podlaskiego jest brak dostępności środkami komunikacji lotniczej dla turystów krajowych i zagranicznych, a także zły stan pozostałej infrastruktury komunikacyjnej. Dlatego też potrzebne są ciągłe inwestycje w tym zakresie.

W celu określenia atrakcyjności turystycznej województwa podlaskiego dokonano merytorycznego doboru zmiennych oraz ich podziału na sześć grup: 1) zasoby i walory przyrodnicze; 2) zasoby i walory kulturowe; 3) baza noclegowa i gastronomiczna; 4) baza komunikacyjna; 5) baza towarzysząca turystyki;

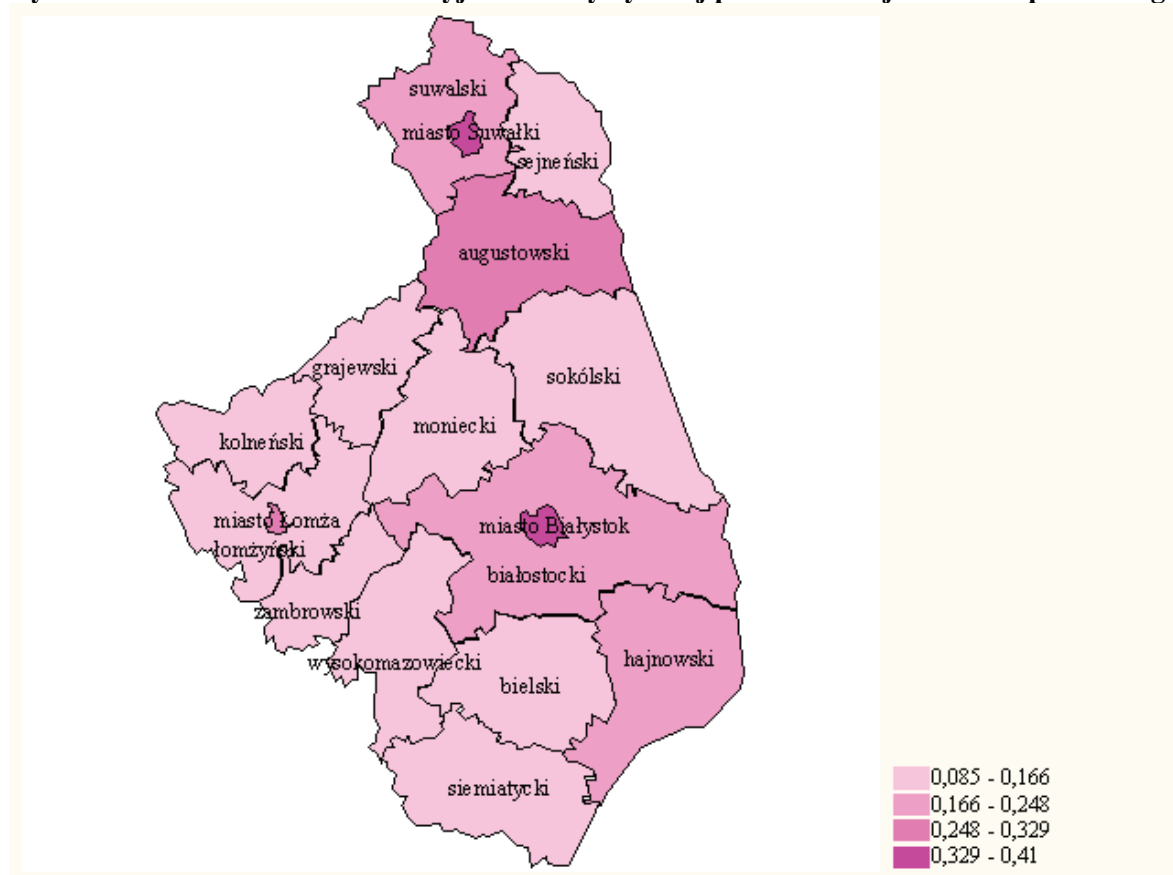
ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

6) wykorzystanie obiektów turystycznych.

W oparciu o zmienne zostały wyliczone 33 wskaźniki. Następnie, ze względu na różne warunki kryterialne, z wykorzystaniem metod wielowymiarowej analizy porównawczej, skonstruowano siedem rankingów atrakcyjności turystycznej powiatów województwa podlaskiego.

W rankingu ogólnej atrakcyjności powiatów województwa podlaskiego, uwzględniającym pięć grup kryteriów: zasoby i walory przyrodnicze, zasoby i walory kulturowe, bazę noclegową i gastronomiczną, bazę komunikacyjną oraz bazę towarzyszącą, najwyżej uplasowały się trzy miasta: Białystok, Suwałki i Łomża. W głównej mierze zadecydowały o tym walory kulturowe tych miast, dostępność komunikacyjna oraz najlepiej rozwinięta baza towarzysząca.

Rysunek 2. Zróżnicowanie atrakcyjności turystycznej powiatów województwa podlaskiego

Źródło: opracowanie własne.

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

Na kolejnych miejscach znalazły się powiaty wyróżniające się atrakcyjnością przyrodniczą: powiat augustowski, którego walorami są Puszcza Augustowska, Kanał Augustowski; powiat białostocki – siedziba Narwiańskiego Parku Narodowego oraz Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej; powiat suwalski z Wigierskim Parkiem Narodowy oraz Suwalskim Parkiem Krajobrazowym; powiat hajnowski będący siedzibą Białowieskiego Parku Narodowego. Najmniej zaś atrakcyjnym turystycznie powiatem okazał się powiat zambrowski.

W rankingu rozpatrywanym od strony popytowej najwyższą ocenę uzyskało miasto Białystok, a po nim powiat białostocki, augustowski, hajnowski i suwalski.

Z ocen eksperckich wynika natomiast, że najwyższą atrakcyjność turystyczną w województwie posiadają takie powiaty jak: hajnowski, augustowski, suwalski, białostocki i powiat grodzki Białystok. Jednocześnie powiaty: augustowski, białostocki i siemiatycki charakteryzują się dużym, ale wciąż jeszcze nie do końca wykorzystanym potencjałem turystycznym. Za najmniej atrakcyjne turystycznie powiaty eksperci uznali powiat zambrowski, kolneński i grajewski. Eksperci wskazali jednak, że powiaty grajewski i zambrowski mają pewien potencjał turystyczny, w który warto zainwestować.

Z przeprowadzonych badań ankietowych turystów przebywających w województwie podlaskim wynika, że zdecydowana większość z nich bardzo dobrze lub raczej dobrze ocenia atrakcyjność turystyczną regionu. Jednak przy ocenie poszczególnych elementów tej atrakcyjności oceny były mniej pozytywne. Turyści najwyżej ocenili elementy wizerunkowe atrakcyjności turystycznej. Najniższe oceny turystów dotyczyły wybranych elementów zagospodarowania turystycznego, w tym jakości dróg, czystości toalet publicznych i sanitariatów, a także sieci połączeń PKP z regionem i w regionie.

Wzmocnienie mocnych stron atrakcyjności turystycznej województwa oraz eliminowanie jej słabości w dużej mierze będzie uzależnione od podejmowanych działań przez podmioty lokalnej i regionalnej gospodarki turystycznej, w tym ich

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

umiejętności w wykorzystaniu określonych szans i zagrożeń. Z analizy SWOT wynika, że główne szanse podniesienia poziomu atrakcyjności turystycznej województwa związane są z możliwością pozyskiwania środków z UE na przedsięwzięcia turystyczne oraz uruchomienie uproszczonego przygranicznego ruchu wizowego dla turystów ze Wschodu. Szans tych można również upatrywać w rosnącym popycie na wypoczynek w czystym, nieskażonym środowisku, bądź w miejscu pochodzenia turystów oraz w popycie na produkty kulturowe. Istotnym czynnikiem jest także ogólna poprawa wizerunku turystycznego Polski. Główne zagrożenia mogą być natomiast związane z: możliwością przesunięć czasowych w realizacji inwestycji infrastrukturalnych, konkurencją ofert innych regionów i krajów, zmianą kierunków i warunków dystrybucji środków europejskich, a także odpływem wykwalifikowanej kadry turystycznej do innych ośrodków w Polsce i zagranicą.

Cel 2: Ustalenie obecnego i pożądanego profilu uczestników ruchu turystycznego w województwie podlaskim /z województwa podlaskiego został osiągnięty w wyniku realizacji badań ankietowych wśród turystów wypoczywających w województwie podlaskim, badań ankietowych wśród mieszkańców województwa podlaskiego i badań typu „desk research” obejmujących analizę danych statystycznych, jak też dokumentów planistycznych dotyczących kierunków rozwoju województwa podlaskiego.

Ustalenie obecnego profilu uczestników ruchu turystycznego w województwie podlaskim

Dzięki zebraniu szczegółowych informacji dotyczących osób kreujących ruch turystyczny w województwie podlaskim możliwe było ustalenie profilu społeczno-demograficznego i profilu konsumenckiego turystów wypoczywających w województwie podlaskim.

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

Największą grupę turystów na terenie województwa stanowią mieszkańcy innych regionów kraju, w tym głównie województwa mazowieckiego. Mieszkańcy województwa podlaskiego stanowią także istotną grupę uczestników podlaskiego ruchu turystycznego. Ponadto co dziesiąty wypoczywający w regionie to turysta zagraniczny. Wśród turystów zagranicznych najliczniejszą grupę stanowią mieszkańcy krajów ościennych (głównie turystyka biznesowa i tranzyt), Niemcy (głównie turystyka przyrodnicza i uzdrowiskowa) oraz Amerykanie (głównie turystyka sentymentalna, historyczna, religijna). Turyści zagraniczni to często osoby w wieku emerytalnym.

Turyści wypoczywający w województwie podlaskim najczęściej pochodzą z dużych miast i aglomeracji miejskich, charakteryzują się wysokim poziomem wykształcenia i stosunkowo wysokim poziomem zamożności.

Profil konsumencki turystów dotyczy ich zachowań na podlaskim rynku turystycznym. Wyniki badań wykazały, że ponad połowa turystów wypoczywających w województwie podlaskim poszukuje w Internecie informacji o tym regionie przed przyjazdem na wypoczynek (są to głównie turyści zagraniczni i pochodzący z innych regionów niż mieszkańcy województwa podlaskiego). Ponad połowa wypoczywających w województwie podlaskim to turyści lojalni wobec tego regionu, spędzający już wcześniej wakacje na tym terenie. Głównym celem przyjazdu na teren Podlasia jest motywacja turystyczno-wypoczynkowa. Jednak w deklaracjach turystów zagranicznych dość często pojawia się także motywacja związana z chęcią odwiedzin miejsc swojego pochodzenia czy też spotkania z rodziną/znajomymi.

Bez względu na miejsce pochodzenia turysty „siłą przyciągającą” na teren województwa podlaskiego są walory przyrodnicze tego obszaru. Województwo podlaskie jest miejscem odpoczynku zarówno krótko-, jak i długookresowego. Osoby przyjeżdżające w celach wypoczynkowych na teren Podlasia zasadniczo nie korzystają z usług pośredników organizacji pobytów turystycznych. Na teren województwa podlaskiego przybywają najczęściej własnym samochodem, wraz

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

z grupą osób towarzyszących. Najpopularniejszymi obiektami noclegowymi, z których korzystają turyści w województwie podlaskim są: hotele/motele, kwatery agroturystyczne, a także mieszkania krewnych/znajomych. Podczas wypoczynku w województwie podlaskim turyści najczęściej zwiedzają region, ale także korzystają z różnych form turystyki aktywnej, jak np. sporty wodne, turystyka rowerowa czy też piesza.

Ustalenie obecnego profilu uczestników ruchu turystycznego z województwa podlaskiego

Wyniki badań wskazują, że spośród mieszkańców województwa podlaskiego podróżują głównie osoby młode i lepiej wykształcone oraz przede wszystkim mieszkańcy miast. Niski poziom zamożności uniemożliwia uczestnictwo w wyjazdach turystycznych. Rolniczy charakter województwa podlaskiego sprawia, że część mieszkańców jest pozbawiona możliwości korzystania z wyjazdów turystycznych ze względu na konieczność całorocznej opieki na gospodarstwem rolnym.

Analiza tendencji w turystyce wskazuje na coraz większą skłonność do skracania czasu przeznaczonego na wypoczynek i podróże oraz chęć organizacji częstszych, ale krótszych wyjazdów turystycznych. Zachowania tego typu są również wyraźnie widoczne wśród mieszkańców województwa podlaskiego. Najpopularniejszymi rodzajami wyjazdów są bowiem podróże w obrębie województwa oraz krajowe wyjazdy krótkookresowe. Znaczna ich część ma na celu odwiedzin krewnych i znajomych, lecz większość służy jednak celom wypoczynkowym. Krótkookresowe wyjazdy turystyczne nie wymagają zarezerwowania znacznych środków finansowych oraz czasu, zmienia się więc charakter decyzji związanych z uczestnictwem w tego rodzaju podróżach. Z decyzji rozważnej wymagającej dłuższego zastanowienia (w przypadku wyjazdów długookresowych) staje się decyzją mającą charakter impulsowy,

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

tn. podejmowanej szybko, jeśli tylko nadarzy się okazja spędzenia czasu wolnego poza miejscem zamieszkania. Analiza preferencji turystycznych mieszkańców Podlasia w odniesieniu do krajowych wyjazdów krótkookresowych wskazuje, że wolą oni nocować w hotelach lub motelach, podróżować samochodem osobowym nad jeziora lub zwiedzać miasta. Większość z nich woli samodzielnie organizować krajowe wyjazdy krótkookresowe.

Mieszkańcy województwa spędzają dłuższe pobyty krajowe nad morzem lub w górach, natomiast podczas krótkich wyjazdów kierują się głównie nad jeziora lub do innych miast (Kraków, Warszawa, Wrocław, Lublin, Toruń i Poznań). Wśród krajów, do których na turystyczne wyjazdy krótkookresowe udają się mieszkańcy województwa podlaskiego, pierwsze miejsce zajmuje Litwa, a w dalszej kolejności pojawiają się: Belgia, Wielka Brytania, Niemcy, Szwecja i Włochy. Najbardziej preferowanym kierunkiem zagranicznych wyjazdów długookresowych były nadmorskie wybrzeża.

Najpopularniejszym sposobem spędzania czasu przez ankietowanych mieszkańców województwa podlaskiego podczas wyjazdów turystycznych jest zwiedzanie regionu (kulturowe i przyrodnicze) i plażowanie. Rzadziej wskazywano aktywne formy spędzania czasu (jak np. sporty wodne).

Podstawowym źródłem informacji o atrakcjach turystycznych i głównym kanałem zakupów usług turystycznych przez mieszkańców województwa podlaskiego jest Internet.

Ustalenie pożądanego profilu uczestników ruchu turystycznego w województwie podlaskim /z województwa podlaskiego

Pożyczany profil uczestników ruchu turystycznego wynika z przeprowadzonej analizy dokumentów planistycznych i jest wypadkową oczekiwań samorządów i władz regionu oraz planowanych działań marketingowych.

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

Turystyka w województwie podlaskim rozwija się od wielu lat w oparciu o duży potencjał przyrodniczy i bogate dziedzictwo kulturowo-historyczne. Decyduje to o profilu zarówno aktualnego, jak i pożądanego turysty. Analiza dokumentów planistycznych, w których przyszły kierunek rozwoju turystyki także oparto o wyżej wymienione grupy potencjałów regionu, pozwala na charakterystykę pożądanego profilu turysty.

Region podlaski ma ambicje być atrakcyjny dla szerokiego grona klientów. Aktualny potencjał i planowane poszerzenie oferty pozwala stwierdzić dużą zbieżność obecnego i pożądanego profilu turysty. To co znacząco ma wyróżniać stan pożądanego od aktualnego dotyczy głównie rozbudowy istniejącej oferty turystycznej i efektywniejszego wykorzystania posiadanego potencjału. W związku z tym planowany jest intensywny rozwój oferty całorocznej, głównie na bazie sportów zimowych, w tym narciarstwa, oferowanego jako forma wypoczynku krótkookresowego (weekendowego).

W zakresie turystyki wodnej planowany jest rozwój żeglarstwa, szlaków kajakowych oraz form turystyki stosunkowo nietypowych dla Podlasia, jak np. spływy tratwami, gondole, sporty motorowodne. Jako atrakcję planuje się wykorzystać dość zaniedbaną dotychczas tematykę związaną ze sportami konnymi.

Zauważono także dość duży potencjał regionu w zakresie tak zwanej „turystyki zainteresowań”, adresowanej do wąskich grup odbiorców (np. malarzy, literatów, rzeźbiarzy itd.). Dzięki różnorodności zasobów kulturowych i przyrodniczych Podlasia ta forma turystyki może stanowić interesującą ofertę dla turystów zagranicznych i krajowych.

Zaplanowano intensywny rozwój turystyki uzdrowiskowej i medycznej, kierowanej głównie do klienta zagranicznego, niemieckiego. Duże nadzieje pokłada się w turystach w średnim i zaawansowanym wieku.

Obecnie osoby starsze w niewielkim stopniu kreują ruch turystyczny w województwie podlaskim (zarówno wewnętrzny, jak i zewnętrzny). Natomiast wyniki badań jednoznacznie wskazują na rosnącą rolę tego segmentu. Dowodzą

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

tego zarówno analizy trendów w turystyce światowej i krajowej, opinie ekspertów oraz wyniki badania wśród turystów odwiedzających województwo podlaskie, gdzie zaobserwowano dość wyraźny udział seniorów w grupie turystów zagranicznych. Wydaje się więc, że w przyszłości segment seniorów-turystów może stanowić atrakcyjny rynek dla podlaskich przedsiębiorstw z branży turystycznej. Konieczne jest jednak opracowanie dostosowanego do potrzeb tego segmentu pakietu usług turystycznych.

Jednym z najważniejszych kierunków rozwoju oferty turystycznej regionu jest wykorzystanie zaniedbanego dotychczas potencjału historyczno-kulturowego, na bazie którego można rozwijać coraz bardziej modną obecnie turystykę sentymentalną, historyczną, artystyczną, kulinarną. Oferta taka powinna być skierowana także do turysty w starszym wieku.

Duże znaczenie w województwie podlaskim powinna odegrać także turystyka tranzytowa, co wynika z położenia północnej części Podlasia na głównym szlaku tranzytowym łączącym Litwę, Łotwę, Estonię z Polską i resztą Unii Europejskiej.

Przy utrzymującej się funkcji rolniczej województwa podlaskiego, istotny jest także stały rozwój agroturystyki, głównie w stronę ekoturystyki i agroturystyki rodzinnej.

Pewne znaczenie może mieć turystyka kongresowa i biznesowa. Poza Białymstokiem dość duże szanse na jej rozwój mają okolice Białowieży, doliny Biebrzy i Narwi oraz Pojezierze Augustowskie.

Walory województwa podlaskiego (zarówno przyrodnicze, jak i kulturowe) sprawiają, że województwo podlaskie może być atrakcyjne zarówno dla turystów krajowych, jak i zagranicznych (głównie z powodów unikatowych atrakcji przyrodniczych i śladów kultury żydowskiej).

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

Cel 3 Ustalenie pożądaných kierunków i możliwości rozszerzenia oferty turystycznej województwa podlaskiego pod kątem zaspokojenia wymagań jej odbiorców został osiągnięty poprzez analizę „desk research”, wyniki badań ankietowych, a także wnioski z wywiadu fokusowego przeprowadzonego z ekspertami z sektora turystyki.

Aktualna oferta turystyczna województwa podlaskiego opiera się na potencjale przyrodniczym i historyczno-kulturowym regionu. Przeprowadzone badania i analizy wskazują na konieczność kontynuacji istniejącego trendu, z jednoczesnym zwróceniem uwagi na podniesienie jakości usług, poszerzenie oferty o nowe produkty i efektywniejsze wykorzystanie istniejącego potencjału regionu.

Jednym z zasadniczych kierunków rozwoju oferty turystycznej na Podlasiu, zgodnej z trendami światowymi, podnoszącą jej atrakcyjność i jednocześnie bazującym na regionalnych zasobach, jest udostępnienie turystom różnych form turystyki aktywnej połączonej z edukacją, nauką i rozwojem własnych umiejętności, pasji i zainteresowań. Region posiada ku temu duże możliwości, dotyczy to zwłaszcza edukacji związanej m.in. z:

- turystyką typowo aktywną: wodną, zimową, konną, rowerową,
- bogactwem historycznym obszaru,
- przyrodą i ekologią,
- potencjałem kulturowym i artystycznym regionu.

Ten kierunek poszerzenia oferty turystycznej jest szczególnie ważny, ponieważ w wielu przypadkach nie wymaga dużych nakładów inwestycyjnych (czy to ze strony władz lokalnych, czy też podmiotów prywatnych), a jedynie pomysłowości, kreatywności i innowacyjnego podejścia do wykorzystania już istniejących zasobów.

Kolejnym kluczowym kierunkiem z punktu widzenia rozwoju turystycznego regionu jest przygotowanie oferty dla osób starszych, poprzez kreowanie nowych usług oraz zróżnicowanie już istniejących, w taki sposób, aby klienci

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

zaawansowani wiekowo mogli z nich korzystać. Szczególnie ważna jest tutaj oferta sanatoryjna, uzdrowiskowa, medyczna, pielgrzymkowa, sentymentalna, ale także oferta turystyki aktywnej (np. pieszej).

Ważnym elementem oferty turystycznej powinny być pakiety pobytów krótkookresowych, kierowane głównie do dobrze zarabiających, ludzi młodych i w średnim wieku, którym praca nie pozwala na długookresowy wypoczynek.

Istotną częścią oferty turystycznej Podlasia powinna być oferta w ośrodkach typu SPA i wellness.

Ważna z punktu widzenia ogólnego wzrostu ruchu turystycznego w województwie jest oferta całoroczna, w tym w szczególności turystyka zimowa. Poszerzenie podlaskiej oferty turystycznej o różne formy turystyki zimowej pozwoli nie tylko urozmaicić istniejące usługi i przyciągnąć turystów z zewnątrz, ale przede wszystkim umożliwi zatrzymanie części wyjeżdżających w okresie zimy. Podlasie wbrew pozorom posiada możliwości budowy tras narciarskich biegowych i zjazdowych.

Jednym z najważniejszych kierunków rozwoju oferty turystycznej regionu (co zostało już wspomniane w opisie realizacji celu 2) powinno być efektywne wykorzystanie potencjału historyczno-kulturowego, który umożliwia coraz popularniejszą turystykę artystyczną, sentymentalną, ale także historyczną, etniczno-religijną. Istnieje konieczność kreowania nowych produktów turystycznych, szlaków, ścieżek edukacyjnych, a także nietypowej nowej oferty (np. kilkudniowe pobyty w klasztorach) w oparciu o te właśnie zasoby.

Najważniejszym bogactwem regionu jest przyroda, która jest bazą dla głównych atrakcji i produktów turystycznych Podlasia oraz stanowi podstawowy cel przyjazdu turystów na ten obszar. W związku z tym konieczne jest utrzymanie istniejącej oferty turystycznej i poszukiwanie nowych usług w oparciu o ten przyrodniczy potencjał: rozwój żeglarstwa, szlaków kajakowych, spływy tratwami, gondole, sporty motorowodne, rozwój jeździectwa, agroturystyki, w tym turystyki ekologicznej i rodzinnej.

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

Uzupełnieniem oferty turystycznej regionu, a także istotnym elementem promocji powinna być organizacja znaczących wydarzeń o charakterze kulturalnym, festiwalowym, sportowym na poziomie krajowym i międzynarodowym.

Kierunkiem horyzontalnym rozwoju turystyki na Podlasiu powinno być łączenie na różnych płaszczyznach potencjału regionu ze światowymi i europejskim trendami w turystyce i ogólnymi trendami społeczno-demograficznymi. Jednym z długofalowych kierunków może być rozwój dyscyplin sportowych i różnych form rekreacji w oparciu o zasoby przyrodnicze i kulturowe Podlasia.

Horyzontalnym kierunkiem rozwoju turystyki powinno być także integrowanie na różnych płaszczyznach takich wyróżników województwa podlaskiego jak: kultura, natura, sztuka i edukacja.

Analiza potrzeb turystów wskazuje także na konieczność stałego podnoszenia jakości świadczonych usług, zwiększenia dostępu do informacji turystycznej, rozwoju bazy turystycznej i okołoturystycznej oraz poprawy dostępności komunikacyjnej.

Cel 4: Ocena poziomu jakości usług turystycznych świadczonych na obszarze województwa podlaskiego został osiągnięty dzięki realizacji badań ankietowych wśród turystów wypoczywających w województwie podlaskim, jak też dzięki wywiadowi grupowemu przeprowadzonemu z ekspertami.

Ocena jakości usług turystycznych przeprowadzona w niniejszym projekcie objęła: elementy infrastruktury turystycznej, paraturystycznej, dostępności komunikacyjnej oraz czynniki wizerunkowe. Zebrane opinie pochodziły zarówno od turystów odwiedzających województwo podlaskie, jak również ekspertów z sektora turystyki.

Wśród ośmiu elementów infrastruktury turystycznej turyści najwyżej ocenili bazę gastronomiczną, a następnie bazę noclegową i jakość obsługi

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

turystycznej, najniżej ocenili rozrywkę oraz informację turystyczną i wypożyczalnie sprzętu turystycznego. Zauważono jednak istotne zróżnicowanie ocen poszczególnych elementów infrastruktury turystycznej wśród trzech grup turystów: mieszkańców województwa podlaskiego, mieszkańców innych województw Polski oraz turystów zagranicznych. Generalnie rzecz biorąc średnie ocen dla badanych elementów infrastruktury turystycznej najwyższe były wśród turystów z województwa podlaskiego, a najniższe wśród turystów zagranicznych.

Nieco inną opinię na temat infrastruktury turystycznej województwa podlaskiego mieli eksperci: najwyższe oceny średnie przypadły dla imprez kulturalnych (4,0), nieco niższe dla jakości obsługi turystycznej i bazy noclegowej po 3,8, zaś najniższe - dla wypożyczalni sprzętu wodnego oraz informacji turystycznej. Wyższe średnie oceny dokonane przez ekspertów-mieszkańców województwa podlaskiego mogą wskazywać na pewien patriotyzm lokalny i/lub mniejszą skalę porównawczą oceny z tytułu mniejszej liczby wyjazdów turystycznych poza obszar województwa podlaskiego, stąd powinny mieć one mniejsze znaczenie.

Kolejna grupa poddana ocenie to elementy infrastruktury paraturystycznej. Średnie ocen są tutaj jednak niższe niż dla infrastruktury turystycznej. Wyróżnione trzy grupy turystów zgodnie najwyżej oceniły: czystość na ulicach oraz dostępność do bankomatów. Różnica wystąpiła co do trzeciego elementu, gdzie turyści z województwa podlaskiego oraz turyści zagraniczni kolejną trzecią ocenę przyznali sieci połączeń komunikacji PKS, co stanowiło przeciwieństwo do oceny turystów krajowych (spoza województwa podlaskiego). Oni bowiem ten element ocenili najniżej spośród wszystkich poddanych ocenie. Świadczy to o dużych trudnościach z przyjazdem do województwa podlaskiego dla turystów z kraju przy wykorzystaniu komunikacji PKS. Ta grupa respondentów oceniła na średnim poziomie sieć połączeń komunikacji PKP, co oznacza, że obecne połączenia nie powinny być likwidowane a najlepiej, jeżeli będą tworzone nowe linie bądź kursy pociągów. Wszystkie grupy turystów bardzo słabo oceniły jakość dróg, przy czym

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

turyści zagraniczni przyznali tutaj najniższą średnią ocenę. Drugim bardzo nisko ocenionym elementem infrastruktury paraturystycznej były toalety. Potwierdzeniem średnich ocen badanych elementów infrastruktury paraturystycznej przez turystów, są oceny dokonane przez ekspertów, którzy także bardzo nisko ocenili czystość toalet publicznych, jakość dróg oraz sieć połączeń PKP.

Najwyższe średnie oceny uzyskały elementy związane z wizerunkiem regionu. Przyznane wysokie średnie, zbliżone u trzech grup turystów, za atmosferę regionu oraz bardzo wysokie oceny za gościnność mieszkańców w dużym stopniu pozwalają niwelować dużo niższe oceny przyznane za infrastrukturę turystyczną i paraturystyczną.

Bardzo pozytywną informacją wynikającą z badań turystów jest deklaracja zarekomendowania województwa podlaskiego jako miejsca do wypoczynku przez 96% ankietowanych, co jest zgodne z dużym stopniem zadowolenia, które wyraża 98,4% biorących udział w sondażu. Przyciągnięcie większej liczby turystów z kraju i z zagranicy, powinno wywołać efekt „zarażania” i w dłuższym okresie czasie przyczyniać się do wzrostu liczby turystów.

Cel 5: Przedstawienie prognozy zmian w ruchu turystycznym w województwie podlaskim uwzględniające spodziewaną atrakcyjność turystyczną regionu i profil uczestnika ruchu turystycznego został osiągnięty poprzez realizację badań „desk research” oraz badań ankietowych i scenariuszowych. Prognoza obejmuje także spodziewaną atrakcyjność turystyczną regionu i zakłada kierunki rozwoju turystyki i możliwości poszerzenia oferty. Dotyczy ona okresu 5 lat.

Wyniki badań ankietowych pozwalają określić preferencje dotyczące przyszłych wyjazdów mieszkańców województwa podlaskiego w ograniczonym zakresie, zarówno ze względu na okres, którego badanie dotyczyło oraz duży odsetek odpowiedzi bez precyzyjnej deklaracji planowanego miejsca wypoczynku. Wybierając kierunki wyjazdów mieszkańcy regionu kierują się prawdopodobnie

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

aktualną ofertą, promocjami czy też sytuacją w danym miejscu lub kraju (np. sytuacja gospodarcza, pogoda, wydarzenia nadzwyczajne).

W przypadku wyjazdów krajowych krótkookresowych dominującym miejscem wypoczynku są jeziora, prawie dwukrotnie mniejszym zainteresowaniem cieszą się góry i morze. W przypadku pobytu długookresowego to góry i morze są nieco bardziej preferowane od jezior.

W przypadku wyjazdów krajowych uznaniem cieszą się także wyjazdy do dużych miast: Kraków, Warszawa.

Wśród najczęściej wymienianych krajów dla pobytu zagranicznego krótkookresowego znalazły się kraje sąsiednie: Białoruś, Czechy, Litwa, Rosja, Słowacja oraz Szwecja i Włochy.

Jako miejsce wyjazdu długookresowego wskazywano głównie kraje europejskie (ponad 60% wskazań), w tym najczęściej Chorwację oraz Austrię, Anglię, Włochy, Holandię, Portugalię, Bułgarię i Niemcy. Wśród krajów spoza Europy wymieniano Tunezję, Egipt, Turcję i USA.

Uwzględniając wyżej określone preferencje wyjazdowe mieszkańców województwa nie można wnioskować o istotnym zahamowaniu ruchu turystycznego poza województwo dzięki realizacji pożądaných kierunków rozwoju turystyki i poszerzenia oferty w regionie. Prawdopodobnie można liczyć na ograniczenie liczby wyjazdów poza region i zatrzymanie rodzimych turystów, dzięki wdrożeniu oferty zimowej w województwie oraz rozwoju obiektów typu SPA i wellnes, ale siła tego oddziaływania będzie niewielka.

Ruch turystyczny w województwie w ciągu najbliższych kilku lat nie ulegnie zasadniczej zmianie. Podstawowe przyczyny przyjazdów na obszar województwa (wypoczynek oraz odwiedziny rodziny i znajomych), podobnie jak walory przyciągające turystów (przyrodnicze i kulturowe) nie ulegną bowiem zmianie. Ze względu na światowy kryzys ekonomiczny nie należy spodziewać się realizacji inwestycji w turystykę z dużym rozmachem, co w dużej mierze może zahamować pewne pozytywne trendy dotyczące wzrostu ruchu turystycznego

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

i rozszerzenia oferty regionu. Prawdopodobne jest utrwalenie, zmiana lub pojawienie się na niewielką skalę nowych zjawisk wynikających z ogólnych trendów i podjętych działań.

Prawdopodobne jest także utrzymanie aktualnej wielkości ruchu turystycznego w regionie wśród turystów krajowych i zagranicznych. Struktura zagranicznego ruchu turystycznego powinna zmienić się na korzyść turystów z krajów sąsiednich ze względu na coraz większą integrację społeczności w obszarze transgranicznym z krajami UE oraz wzrost małego ruchu turystycznego z Białorusią.

Należy spodziewać się większego udziału turystów w starszym wieku zgodnie z tendencją ogólnoświatową. Będzie to także przyczynkiem do ogólnego wzrostu zainteresowania turystyką sentymentalną i historyczno-kulturową.

Ze względu na pewną inercję w zakresie infrastruktury turystycznej nie należy jednak spodziewać się znacznego wzrostu ruchu turystycznego związanego z ofertą uzdrowiskową i sanatoryjną.

Nastąpi wzrost zainteresowania turystyką edukacyjną umożliwiającą rozwój umiejętności, w tym artystycznych i sportowych. Wzrost zainteresowania turystyką niszową także wygeneruje nieznaczny ruch.

Duże zainteresowanie agroturystyką w regionie podlaskim zostanie prawdopodobnie utrzymane.

Należy spodziewać się wzrostu ruchu turystycznego związanego z atrakcjami sportów zimowych, wodnych i jeździectwa. Coraz większego znaczenia nabierze także turystyka biznesowa.

Poszerzenie oferty w zakresie turystyki zimowej zmniejszy nieznacznie sezonowość ruchu turystycznego w województwie, jednak dominująca liczba turystów będzie odwiedzać region w okresie letnim.

Ze względu na planowane poszerzenie oferty turystycznej i prawdopodobne utrzymanie wielkości ruchu turystycznego na dotychczasowym poziomie należy spodziewać się większej konkurencji i spadku cen.

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

Przekrojowe spojrzenie na wyniki poszczególnych analiz pozwoliło na wypracowanie wniosków niezbędnych do sformułowania zestawu rekomendacji dla podmiotów sektora turystycznego w województwie podlaskim, co z kolei stanowi realizację celu 6 *Dostarczenie obiektywnych i wyczerpujących informacji, niezbędnych przedsiębiorstwom w procesie kształtowania oferty turystycznej.*

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

6. Analiza SWOT sektora turystycznego w województwie podlaskim

Norbert Brzostowski, Ewa Glińska, Katarzyna Krot, Halina Kiryluk, Marta Komuda, Andrzej Pawluczuk

Uwzględniając wyniki badań „desk research”, badań ankietowych oraz badania fokusowego opracowano analizę mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń rozwoju turystyki w województwie podlaskim.

Wyniki analizy SWOT uwzględniono w opracowaniu rekomendacji dla sektora turystycznego w taki sposób, aby wzmacniać lub utrzymywać na czynniki będące mocnymi strony sektora, ograniczać lub eliminować słabe strony oraz wykorzystywać szanse i minimalizować zagrożenia.

Tabela 5. Analiza SWOT sektora turystycznego w województwie podlaskim

<u>Szanse</u>	<u>Zagrożenia</u>
• Wzrost zainteresowania nowymi formami turystyki: artystyczna, uzdrowska, sentymentalna • Rosnący popyt na wypoczynek w czystym, nieskażonym środowisku • Wzrost zainteresowania turystów tradycjami ludowymi i kulturą regionu • Wzrost zainteresowania wypoczynkiem w miejscu pochodzenia • Podniesienie kwalifikacji pracowników w sektorze turystyki (gastronomii) • Wzrost zainteresowania aktywnymi formami spędzania czasu wolnego • Wzrost zainteresowania kuchnią tradycyjną, produktami naturalnymi • Uruchomienie uproszczonego przygranicznego ruchu wizowego • Rozwój turystyki zakupowej • Wzrost popytu na turystykę wyjazdową	• Przesunięcia czasowe w realizacji inwestycji infrastrukturalnych, głównie drogowych • Konkurencyjne oferty turystyczne z innych regionów Polski • Zmiana kierunków i warunków dystrybucji środków europejskich • Odpływ wykwalifikowanej kadry turystycznej do innych ośrodków w Polsce i zagranicą • Konflikty na styku funkcji turystycznej i przyrodniczej obszarów chronionych

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

• Poprawa wizerunku Polski jako kraju turystycznego • Możliwości pozyskiwania środków z UE na przedsięwzięcia związane z turystyką	
<u>Mocne strony</u> • Bogate dziedzictwo historyczne i kulturowe • Wysoka w skali międzynarodowej ranga walorów przyrodniczych i krajobrazowych • Duża powierzchnia obszarów chronionych • Atrakcyjne położenie w Polsce Północno-Wschodniej na skrzyżowaniu ważnych tras komunikacyjnych • Ważne w skali krajowej i międzynarodowej szlaki turystyczne • Gościnność mieszkańców • Położenie na terenie Zielonych Płuc Polski • Unikatowe kompleksy leśne • Korzystne warunki do uprawiania turystyki krajoznawczej, religijnej, sentymentalnej, zdrowotnej • Duży wewnętrzny popyt na usługi turystyczne • Bogate tradycje kulinarne • Wdrażanie jednolitego systemu promocji województwa podlaskiego • Bogata oferta gospodarstw agroturystycznych • Dobrze rozwinięta baza gastronomiczna w głównych ośrodkach miejskich i rejonach turystycznych • Dobrze rozwinięta sieć szlaków turystycznych • Rozpoznawalne produkty turystyczne w świadomości mieszkańców Polski • Duży ruch tranzytowy	<u>Słabe strony</u> • Brak regionalnego portu lotniczego • Zły stan dróg krajowych i regionalnych • Niska jakość i mała liczba połączeń kolejowych • Niewystarczająca liczba obiektów do organizacji dużych imprez o znaczeniu ponadregionalnym, międzynarodowym • Niedobór obiektów noclegowych całorocznych • Słabo rozwinięta baza noclegowa o wysokim standardzie • Brak bazy hotelowej dla turystów o niższych dochodach, • Niedostateczna liczba obiektów gastronomicznych kreujących produkty w oparciu o dziedzictwo kulinarne regionu oraz obiektów tematycznych • Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura paraturystyczna • Słabe zagospodarowanie turystyczne szlaków turystycznych i brak powiązań między nimi • Mała liczba lokalnych granicznych przejść turystycznych • Brak szerokiej oferty turystycznej skłaniającej do dłuższego wypoczynku w regionie • Brak zintegrowanego systemu informacji turystycznej • Niedostosowanie godzin i dni otwarcia Punktów Informacji Turystycznej do potrzeb turystów

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

• Obecność obiektów kultu religijnego wielu wyznań • Funkcjonowanie prężnych organizacji turystycznych • Certyfikowane punkty informacji turystycznej • Potencjał naukowy w dziedzinie turystyki • Wysoki poziom zadowolenia z pobytu w województwie podlaskim turystów z kraju i zza granicy	• Niewystarczająco wykorzystany potencjał turystyczny wielu miejsc w regionie • Niewielka ilość badań z zakresu turystyki • Brak zintegrowanego systemu informacji turystycznej • Niewystarczająca wewnętrzna promocja turystyczna • Niska jakość obsługi w podlaskich biurach podróży • Niski poziom współpracy między przedsiębiorcami z sektora turystycznego, władzami samorządowymi i środowiskiem naukowym • Mała różnorodność oferty dla turystyki tranzytowej • Słaba siła kapitałowa lokalnych przedsiębiorstw z branży turystycznej • Niska siła nabywcza mieszkańców województwa podlaskiego • Niski poziom przedsiębiorczości wśród mieszkańców województwa • Niewystarczający poziom kwalifikacji kadry turystycznej, w tym znajomości języków obcych • Niewystarczająca ilość imprez kulturalnych, sportowych o charakterze ogólnopolskim • Mała liczba pamiątek regionalnych
---	---

Źródło: opracowanie własne.

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

7. Rekomendacje

*Norbert Brzostowski, Ewa Glińska, Anna Kowalewska, Halina Kiryluk,
Katarzyna Krot, Marta Komuda, Andrzej Pawluczuk*

Różnorodny charakter problemów, które dotyczą sektora turystyki spowodowały, że wypracowane rekomendacje ukierunkowano na trzy grupy podmiotów:

- 1) podmioty gospodarcze w branży turystycznej,
- 2) samorządy i instytucje z otoczenia sektora turystyki,
- 3) instytucje rynku pracy.

1) Rekomendacje skierowane do podmiotów w branży turystycznej:

- Należy dążyć do ustawicznego podnoszenia jakości usług oferowanych przez podmioty sektora turystyki wobec wzrastających oczekiwań uczestników przyjazdowego ruchu turystycznego w województwie podlaskim.
- Istnieje konieczność rozbudowy bazy noclegowej i gastronomicznej (z kuchnią regionalną) ukierunkowanej na turystów zagranicznych, gdyż są oni grupą turystów o najwyższych wymaganiach co do jakości usług turystycznych.
- Należy podejmować różnokierunkowe działania na rzecz wydłużenia sezonu turystycznego w województwie podlaskim, w tym m.in. poprzez: przygotowanie oferty turystyki biznesowej i konferencyjnej (uzasadnione staje się wybudowanie dużego obiektu, który mogłyby pełnić rolę centrum konferencyjnego), stworzenie ciekawych propozycji w sezonie zimowym, a także rozwój turystyki zdrowotnej, uzdrowiskowej, aktywnej (narty biegowe, zjazdowe), czy też turystyki zainteresowań.

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

- Należy dążyć do poszerzenia oferty turystycznej, szczególnie o atrakcje dla całych rodzin z dziećmi (np. centra rozrywki, aquaparki, centra rekreacji).
- Należy dążyć do rozwoju turystyki socjalnej skierowanej do grup społecznych o niskich dochodach lub osób należących do najmniej uprzywilejowanych grup społeczeństwa (np. seniorów, rencistów czy rolników).
- Należy dążyć do poszerzenia oferty turystycznej ukierunkowanej na osoby w wieku emerytalnym; oferta skierowana do seniora-turysty powinna: zawierać usługi związane z profilaktyką zdrowotną, rehabilitacją (np.: obozy kondycyjne), zapewniać odpowiednią jakość i bezpieczeństwo, uwzględniać dostosowane do potrzeb seniora formy aktywności m.in. turystyka piesza czy fotografowanie i malowanie, odbywać się poza sezonem (wówczas koszty uczestnictwa są niższe), a także zapewniać rozmaite udogodnienia (m.in. likwidacja barier architektonicznych, ergonomiczne wyposażenie hoteli, dobre oświetlenie, oznakowanie, teksty np. broszury, katalogi z dużą czcionką itd.).
- Należy kreować nowe produkty turystyczne na bazie unikatowych walorów przyrodniczych (wysoka bioróżnorodność na poziomie krajobrazowym, ekosystemowym oraz gatunkowym występująca w parkach narodowych i krajobrazowych) i kulturowych regionu (bogata różnorodność kulturowa, religijna, kuchnia regionalna), które pozwolą podnieść jego atrakcyjność turystyczną i zwiększyć zainteresowanie turystów krajowych i zagranicznych.
- Należy rozbudowywać bazę noclegową o zróżnicowanym standardzie, a także bazę gastronomiczną, np. w oparciu o kuchnię regionalną oraz kuchnię tematyczną, np.: kuchnia litewska, tatarska.
- Należy podejmować działania na rzecz doskonalenia zawodowego pracowników branży turystycznej, w tym poprawy znajomości języków

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

obcych i jakości obsługi (niska ocena podlaskich biur podróży w badaniu ankietowym).

- Warto rozważyć opracowanie oferty z zakresu turystyki sentymentalnej związanej z odwiedzinami miejsc urodzenia lub pochodzenia.
- Warto rozważyć stworzenie warunków do rozwoju turystyki zakupowej skierowanej głównie do mieszkańców Białorusi.
- Należy dążyć do rozbudowy bazy i atrakcji turystycznych wzdłuż szlaków komunikacyjnych, tranzytowych, dróg szybkiego ruchu dla turystów tranzytowych.
- Należy rozwijać współpracę z instytucjami naukowo-badawczymi w zakresie analiz rynku turystycznego.

2) Rekomendacje skierowane do samorządów i instytucji z otoczenia sektora turystyki

Promocja

Należy rozwijać badania i monitorować rozwój zjawisk turystycznych, m.in. prowadzić badania potrzeb i preferencji turystów, potrzeb na podlaskim rynku pracy w sektorze turystycznym; prognozy ruchu turystycznego.

- Należy kontynuować rozpoczęty spójny program promocji województwa podlaskiego nie tylko w Polsce, ale i zagranicą.
- Należy rozbudować system informacji turystycznej wykorzystujący Internet, ale też tradycyjne drukowane formy komunikacji (przewodniki, foldery).
- Należy wykorzystać w działalności promocyjnej gościnność miejscowej

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

ludności.

- Należy kreować pozytywny wizerunek regionu - jako obszaru chroniącego dziedzictwo krajowe i europejskie.
- Należy zintensyfikować promocję wewnętrzną turystycznych walorów województwa podlaskiego.
- Należy promować tworzenie standaryzowanych jednostek informacji turystycznej współpracujących na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym (zgłaszać do certyfikacji punkty informacji turystycznej).
- Należy wspierać i promować działalność agroturystyczną wśród podmiotów sektora turystycznego, a także agroturystykę jako formę wypoczynku.
- Należy uwzględnić w działalności promocyjnej regionu atrakcje turystyczne oferowane przez kraje sąsiadujące z regionem (Litwa, Białoruś).
- Należy rozważyć możliwość rozbudowy sieci komunikacji prywatnej, zwiększającej dostępność do obszarów o dużym poziomie atrakcyjności turystycznej.

Infrastruktura

- Istnieje konieczność kreatywnego łączenia unikalnych zasobów przyrodniczych i różnorodności kulturowej w tworzeniu lokalnych i regionalnych produktów turystycznych (w tym również przygotowywanie projektów wpisujących się w programy unijne na rzecz rozbudowy lokalnej oferty turystycznej).
- Należy wspierać rozwój zintegrowanego systemu informacji, w tym tworzyć sieć samoobsługowej informacji turystycznej, uwzględniając język angielski, rosyjski i niemiecki.
- Należy zwiększyć liczbę imprez turystycznych w oparciu o istniejące

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

produkty i atrakcje turystyczne regionu, a także doskonalić organizację dotychczasowych (w tym ich promocję), co pozwoli dłużej zatrzymać turystów w województwie podlaskim (obecnie preferują oni pobyty krótkookresowe).

- Należy wspierać rozbudowę infrastruktury turystycznej i paraturystycznej województwa podlaskiego (w tym np. centrów rekreacyjnych, wyposażenia obiektów i miejscowości turystycznych w niezbędną infrastrukturę ochrony środowiska);
- Należy stale poprawiać zagospodarowanie istniejących szlaków turystycznych oraz tworzyć nowe tematyczne szlaki turystyczne, w tym transgraniczne w oparciu o dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe regionu (piesze, rowerowe).
- Warto rozważyć utworzenie sieci samochodowych szlaków turystycznych.
- Należy dążyć do poprawy dostępu do obiektów zabytkowych i sakralnych np. do cerkwi, (m. in. wydłużenie godzin otwarcia, zapewnienie przewodników).
- Poprawa stanu dróg, rozbudowa połączeń komunikacyjnych (PKS, PKP), sieci połączeń kombinowanych.

Rozwój form współpracy

- Należy dążyć do budowy efektywnych kanałów komunikacji umożliwiających realizację wspólnych przedsięwzięć przez podmioty gospodarcze i instytucje wspierające turystykę.
- Rozwijanie współpracy z przedsiębiorstwami branży turystycznej i jednostkami samorządów terytorialnych, w tym dążenie do tworzenia kolejnych klastrow turystycznych.
- Należy rozwijać współpracę w sferze turystyki z sąsiednimi regionami

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

Polski, Litwy i Białorusi.

- Rozwój form ponadlokalnej współpracy w zakresie realizacji wspólnych projektów o charakterze turystycznym (współpraca pomiędzy samorządami, współpraca na linii samorząd-przedsiębiorca turystyczny).

3) Rekomendacje skierowane do instytucji rynku pracy

- Realizacja szkoleń z zakresu poprawy kompetencji kadr sektora turystycznego (w tym nauka języków obcych).
- Realizacja działań zmierzających do podnoszenia wiedzy na temat możliwości pozyskania środków unijnych do prowadzenia działalności agroturystycznej, gastronomicznej.
- Upowszechnianie wyników prowadzonych badań oraz udział w działaniach z zakresu monitoringu zjawisk turystycznych.

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

Literatura

Ciechorska A., (1998), *Jakie czynniki przyrodnicze decydują o atrakcyjności i przydatności turystycznej terenu*, "Aura", nr 4

Gołembski G. (red.) (2002), *Kompendium wiedzy o turystyce*, PWN, Warszawa-Poznań

Opracowanie koncepcji promocji różnorodności biologicznej i walorów turystycznych Polski na przykładzie Zielonych Płuc Polski. Praca wykonana na zlecenie Departamentu Polityki Ekologicznej Ministerstwa Środowiska, Fundacja Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych, Białystok 2005

Polska Agencja Rozwoju Turystyki S.A. (2007), *Program rozwoju turystyki w województwie łódzkim na lata 2007 – 2020*, Warszawa – Łódź

Polska Agencja Rozwoju Turystyki S.A. (2006), *Trendy w turystyce*, Szczyrk-Brenna, 23-24 października 2006 r.

Rada Ministrów RP (2008), *Kierunki rozwoju turystyki do 2015 roku*, Ministerstwo Sportu i Turystyki

Turystyka polska w 2008 roku. Układ regionalny. Instytut Turystyki, Warszawa 2009

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych (tekst jednolity - Dz. U. z 2004 r., nr 223, poz. 2268).

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA KLUCZOWYCH SEKTORÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
- SEKTOR TURYSTYKI

Wykaz tabel

Tabela 1. Zestawienie zadań badawczych w ramach projektu „Analiza kluczowych sektorów województwa podlaskiego – sektor turystyczny”	7
Tabela 2. Zestawienie metod i technik badawczych w poszczególnych obszarach analizy sektora turystycznego	8
Tabela 3. Główne formy turystyki w województwie wg dokumentów planistycznych samorządów podlaskich.....	20
Tabela 4. Karta wyników badań eksperckich pt. Kryteria oceny jakości usług turystycznych w województwie podlaskim.....	23
Tabela 5. Analiza SWOT sektora turystycznego w województwie podlaskim	47

Wykaz rysunków

Rysunek 1. Przyjazdy turystów krajowych i zagranicznych do województwa podlaskiego w latach 1999-2009 (w mln)	16
Rysunek 2. Zróżnicowanie atrakcyjności turystycznej powiatów województwa podlaskiego	31